

PROPOSTA PEDAGÒGICA PEL MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS

UNIVERSITAT DE
GIRONA

PAULA SÁNCHEZ
BENAVIDES

ÍNDIX

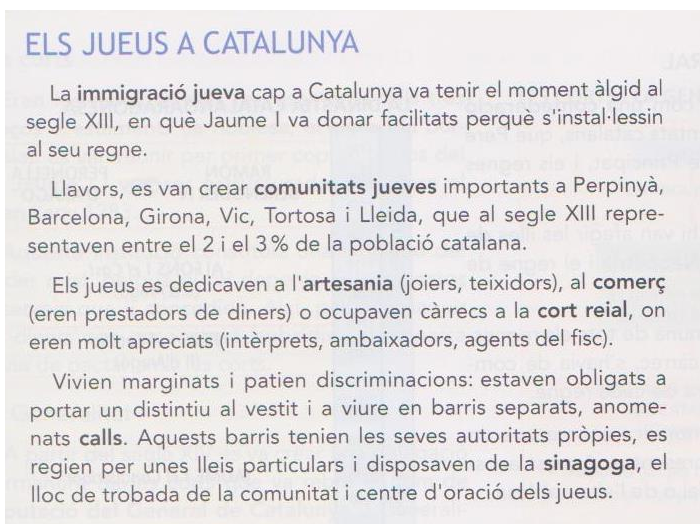
1.0. INTRODUCCIÓ.....	2
2.0. OBJECTIUS	5
3.0. METODOLOGIA.....	6
4.0. MARC TEÒRIC.....	7
4.1. HISTÒRIA DELS JUEUS A GIRONA	7
4.2. PEDAGOGIA EN ELS MUSEUS	13
4.2.1. DIFERENTS TIPUS D'EDUCACIÓ	13
4.2.2. TIPUS DE DIDÀCTICA O ACTIVITATS	17
4.2.3. REALITZACIÓ D'UN PROJECTE EDUCATIU.....	22
4.3. PROPOSTES D'ALTRES MUSEUS	33
4.3.1. BRITISH MUSEUM.....	33
4.3.2. MUSEU THYSSEN	37
4.3.3. MUSEU DELS JUEUS DE BERLIN	49
5.0. PROPOSTA DIDÀCTICA	56
5.1. MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS.....	57
5.2. DIDÀCTICA ACTUAL DEL MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS	63
5.3. PROPOSTA	64
6.0. CONCLUSIONS	75
7.0. BIBLIOGRAFIA.....	77
7.1. WEBGRAFIA.....	78
8.0. ANNEXOS.....	79

1.0. INTRODUCCIÓ

En aquest treball vam voler realitzar una proposta didàctica pel museu d'història dels jueus, ja que quan vam fer el treball de final de grau, vam voler fer un anàlisi de les diferents propostes didàctiques en els museus d'arqueologia de les comarques gironines, i un dels museus va ser aquest, ja que disposa de diferents peces arqueològiques.

En fer aquest estudi ens vam adonar que calia millorar molts aspectes d'aquesta proposta, tal i com es podrà veure al llarg del treball. Disposava de rutes i visites guiades adaptades a totes les edats, des de primària fins a secundària i fins i tot hi havia la possibilitat de que els especialistes del museu prepararessin als professors, per tal de que ells fessin l'explicació als seus alumnes, però creiem que tot aquest apartat pedagògic del museu hauria d'estar molt més desenvolupat, per tal d'oferir un major nombre de possibilitats als instituts que van al museu, ja siguin activitats didàctiques com tallers.

Per tal de facilitar la recerca i acotar una mica el tema, vam decidir que aquesta

Imatge 1: Tema els jueus a Catalunya dels alumnes de Segon d'ESO.

Font: Llibre de text Ciències socials, Geografia i Història, Vicens Vives, pàgina 85.

la seva història i per aquest motiu moltes de les activitats que hem proposat en el treball van dirigides a aquest grup d'edat.

proposta la dirigiríem als alumnes de segon, tercer i quart d'ESO, ja que tal i com hem vist són tres cursos que han treballat algun tema relacionat amb els jueus. En el cas de segon d'ESO tal i com es pot veure en la imatge que hi ha a continuació, es tracta el tema dels jueus a Catalunya. Un tema

que es tracta de manera molt extensa en el museu de història dels jueus, ja que intenta explicar

Pel que fa als alumnes de tercer d'ESO, els hem triat perquè al llarg del curs escolar

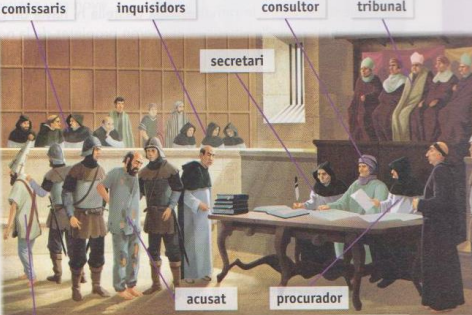
B LA UNITAT RELIGIOSA

La unitat religiosa de la monarquia va ser un dels grans objectius del regnat dels Reis Catòlics. Per aconseguir-la, es van dur a terme tres actuacions:

- Es va crear el **tribunal de la inquisició** (1478) per assegurar el predomini del cristianisme. La seva missió era jutjar els sospitosos d'heretgia o delictes de fe i sancionar els condemnats amb càstigs exemplars.
- El 1492 es va instar tots els jueus a convertir-se al cristianisme o a abandonar el regne. Els cristians nous van ser anomenats **conversos**. El tribunal de la inquisició els vigilava de prop per impedir-los practicar la seva religió anterior.
- Després de la conquesta de Granada, es va garantir als musulmans la pràctica de la seva religió i el manteniment dels seus costums.

Però, a partir del 1502 van ser obligats a convertir-se o a anar-se'n. Es va anomenar **moriscos** els musulmans que van acceptar ser batejats.

UN TRIBUNAL DE LA INQUISICIÓ

Quan la inquisició rebia una denúncia d'heretgia, s'iniciava una investigació secreta i els sospitosos eren sotmesos a un judici públic. Si se'ls considerava culpables, podien arribar a ser condemnats a morir a la foguera. Els qui havien reconegut la seva heretgia i s'havien penedit, eren obligats a vestir una gramalleta.

@ Amplia a la xarxa...

Imatge 2: Tema de la inquisició dels alumnes de Tercer d'ESO. Font: Llibre de text Geografia i història, Vicens Vives, pàgina 245.

també tracten molt aquest tema, en aquest cas el de la inquisició, una unitat que hem tractat en la nostra proposta amb una activitat que pensem que pot ser molt enriquidora per aquest grup.

Per últim tenim els alumnes de quart d'ESO, els quals al llarg del curs tracten un dels

L'Holocaust

El racisme de l'ideari nazi va comportar un crim monstruós que va marcar la història del segle XX: l'Holocaust, és a dir, l'extermini programat i sistemàtic de sis milions d'éssers humans, culpables només d'haver nascut jueus.

La persecució dels jueus no es va portar a terme només a Alemanya, sinó que es va estendre a tots els països conquerits, on els col·laboradors dels invasors nazis van ajudar a la deportació massiva dels jueus i en van portar a terme múltiples matances.

Interior d'un barracó de Dachau, el primer camp de concentració de l'Alemanya nazi. Fotografia del 1945.

LES FASES DE LA PERSECUCIÓ DELS JUEUS A ALEMANYA

1933	Boicot als comerços jueus. Expulsió de la funció pública
1934	Aparició de cartells: "Els jueus no són benvinguts"
1935	Prohibició dels matrimonis entre jueus i no jueus
1936	Prohibició d'exercir qualsevol professió liberal
1937	Expropiació de negocis i propietats
1938	Primeres deportacions a camps de concentració
1939	Obligació de residir en guetos
1940	Deportació massiva a camps de concentració
1941	Obligació de portar l'estrella de David com a distintiu
1942	Solució final: extermini dels jueus d'Europa

Holocaust és una paraula d'origen grec que s'aplicava en l'Antiguitat als grans sacrificis que es feien com a ofrena als déus; i des del segle XIX, es va utilitzar per designar grans catàstrofes i matances. Després de la Segona Guerra Mundial, aquesta denominació es va aplicar al genocidi dels jueus portat a terme per l'Alemanya nazi.

Els jueus utilitzen la paraula Shoà, que significa calamitat, per referir-se a la matança de jueus durant la Segona Guerra Mundial.

Imatge 3: Tema de l'Holocaust dels alumnes de Quart d'ESO. Font: Llibre de text Ciències Socials, història, Vicens Vives, pàgina 194.

temes més neguitosos de la història, l'holocaust, tal i com podem veure en la imatge estreta del mateix llibre de text que utilitzen aquests alumnes a l'institut.

Una unitat que també podran tractar al museu amb diferents activitats proposades per nosaltres, ja que

pensem que és molt important com per no donar-li importància.

Cada un dels grups triats està pensat per algun element concret, tot i que nosaltres no descartem poder ampliar-los a altres grups d'edat, però per a realitzar aquest treball hem

pensat que seria molt ampli. Fins i tot hi hauria la possibilitat de fer activitats familiars, però tal i com hem comentat seria un temari molt extens per avarca en aquest treball.

Un cop ja vam tenir clar quins serien els grups d'edat, vam haver de pensar els objectius juntament amb una metodologia per portar a terme l'estudi i tot seguit fer un marc teòric que ens aportes consistència en la nostra recerca. A partir d'aquest marc teòric, element clau, vam haver de realitzar la nostra proposta, però no abans d'estudiar el museu que volíem tractar i d'explicar la didàctica que es portava a terme fins ara. Finalment vam haver de fer un anàlisi de tot allò estudiat per tal d'arribar a unes conclusions.

2.0. OBJECTIUS

En el moment que vam triar aquest treball, va ser perquè volíem millorar la proposta didàctica que es duia a terme en el Museu d'història dels jueus, tenint clar que el nostre objectiu és el de fer veure als joves que anar a visitar un museu, no és avorrit, sinó que pot ser un lloc de gaudi, en el que no només aprens nous conceptes o els assimiles, sinó que també t'ho passes bé amb les diferents activitats proposades pels monitors.

El nostre objectiu però, no és només ensenyar la història que va ocórrer a Girona amb els jueus, sinó que va molt més enllà. Nosaltres sí volem ensenyar la història, però a la vegada també volem inculcar uns valors i ensenyar un altre tipus de cultura que no és la seva i d'aquesta manera ensenyar-los a respectar-les.

D'altra banda, també ens agradaria donar importància a la religió, ja que és un tema molt important i actual. La religió en aquest cas la jueva, tal i com passava amb la cultura, també se'ls hi ha d'ensenyar a respectar-la i quan parlem del respecte per la cultura o religió jueva també parlem del respecte per altres que no tractarem en aquest museu en particular. La nostra missió és la de fer-los entendre que no només existeix el món occidental amb una cultura pròpia i diferents tipus de religions, sinó que més enllà d'aquesta n'hi ha d'altres.

És a dir, el nostre objectiu definitiu és el de fer una proposta didàctica en la que els joves gaudeixin del museu de història dels jueus, aprenent no només la seva història, sinó la seva cultura i religió. D'aquesta manera els joves gaudiran del museu, voldran tornar a anar-hi i sense adonar-se estaran aprenent coses del tema que es tracta en la institució, ja que es tracta d'això, de que ells mateixos aprenguin conceptes a partir de diferents activitats pedagògiques.

3.0. METODOLOGIA

La metodologia utilitzada per a realitzar el nostre treball, es tracta primer de tot de tenir clar a quin públic ens dirigirem per a portar la nostre proposta didàctica a terme, el qual ja tenim decidit, ja que tal i com s'ha pogut veure en la introducció d'aquest, estem pensant en alumnes de Segon, Tercer i Quart d'ESO, ja que són alumnes que al llarg del curs escolar han tractat el tema que volem desenvolupar.

Un cop ja sabem a qui ens dirigirem, també hem de saber quins objectius volem perseguir, ja que serà un element clau pel nostre treball, perquè a partir d'aquest desenvoluparem la nostra proposta. Tal i com hem dit el nostre objectiu a l'hora de realitzar aquesta proposta didàctica és el de fer veure als joves que anar a visitar un museu, no és avorrit. Que a partir d'activitats pedagògiques pensades per a cada grup d'edat, pot ser un lloc divertit en el que no només gaudeixes sinó que alhora també aprens.

A més haurem de fer un marc teòric, en el que estudiarem la història dels jueus a Catalunya, ja que és el tema que tractarem en la nostra proposta i per altre banda, farem un estudi exhaustiu de la pedagogia en els museus, tractant temes com els diferents tipus d'educació que es poden tractar en el museu, les diferents activitats i també la realització d'un projecte educatiu. Per últim en aquest marc teòric també farem un estudi a nivell didàctic de dos dels museus amb més prestigi pel que fa a l'educació, com el British Museum i el Museu Thyssen, però a més també estudiarem el Museu dels jueus de Berlin, ja que és un museu que tracta el mateix tema que es tracta en el museu d'història dels jueus de Girona.

Un cop ja tenim tota aquesta informació passarem a realitzar la nostra proposta amb totes les dades recollides, explicant primer de tot el museu de història dels jueus de Girona, per tal de tenir clar què hi ha i com es divideix i així fer un millor treball. Tot seguit s'explicarà la didàctica portada a terme fins ara en el museu i així fer un millor treball i plantejament de la nostra proposta. Després explicarem la nostra proposta i fins i tot redactarem fitxes didàctiques amb activitats posteriors per a fer a classe amb el professor.

Per finalitzar amb el treball explicarem les conclusions a les que hem arribat al llarg del treball o a les que creiem que arribarem, ja que fent una proposta d'aquest tipus no sabem si podrà funcionar o no, només podem suposar, ja que no es durà a terme.

4.0. MARC TEÒRIC

Per tal de poder realitzar el nostre projecte didàctic, primer de tot hem de saber la història dels jueus a Girona, ja que és el tema que a nosaltres ens interessa i a continuació la pedagogia en els museus. Aquest últim apartat el subdividirem en tres parts, la primera d'elles un estudi sobre els diferents tipus d'educació que s'utilitzen en el museu, després els tipus de didàctica o activitats que s'exposen en el museu i per últim un estudi sobre com realitzar un projecte educatiu en un museu, per tal de poder portar a terme el nostre.

Tot seguit volem estudiar diferents propostes didàctiques d'altres museus, que tinguin un gran prestigi a nivell educatiu, com per exemple el British Museum, el Museu Thyssen i també farem esment a un que ens pot ajudar molt a fer el nostre, el Museu dels jueus de Berlin, ja que al ser un museu en el que també tracten als jueus, ens pot ajudar molt a realitzar les nostres activitats.

4.1. HISTÒRIA DELS JUEUS A GIRONA

Va ser l'any 70 quan l'imperi roma va ocupar palestina amb la destrucció del temple i la ciutat de Jerusalem, quan els jueus que van sobreviure es van veure obligats a emigrar, d'aquesta manera comença la diàspora, es a dir que els fills del poble d'Israel es van dispersar per tot el món.

Els jueus no solen viure sols sinó que normalment viuen en petites comunitats i s'estableixen en els nuclis urbans. Molts viuen a Catalunya a barris de carrers estrets i de cases atapeïdes, sense integrar-se en la vida social de l'entorn. Cal tenir en compte que la seva presència no comporta problemes de convivència. Segons Josep Calzada, es creu que en el segle VII ja hi havia comunitats jueves a Girona, però no n'hi ha constància. Però el que sí es segur és que van venir a establir-se a la ciutat.

El fet de que les comunitats jueves, assolissin o no la consideració d'aljames, era per una tradició que es materialitza definitivament al segle XIII, propietat del rei o d'algunes autoritats senyorials. En el cas de Girona com també Besalú, eren propietat del rei que considerava els jueus com a "nostre cofre e tresor" mentre que d'altres depenien d'altres com bisbes o bescomptes. Girona però va ser una de les que es va organitzar com a aljama, amb consell, sinagoga i cementiri propi.

La paraula Call significa pas estret i enclotat, en algunes zones de Catalunya va prendre relació amb els jueus i passà a denominar l'espai físic urbà habitat per la població jueva, es per

tant, una paraula de nissaga llatina "callis" i no prové de la paraula hebrea "qahal" que significa assemblea o reunió de la comunitat. En aquest recinte els jueus gironins hi vivien com en un microcosmos, privilegiats i marginats alhora, tolerats en les èpoques de convivència i atacats brutalment en les hores de persecució.

La paraula aljama ve de l'àrab i vol dir assemblea o congregació. Amb aquest nom es designa la comunitat de jueus, amb tota la seva complexa organització civil, social, cultural i religiosa. Si el call és l'espai físic on viuen, l'Aljama és l'organisme jurídic que reuneix i regeix els hebreus. Només existeix a les ciutats o viles amb un cens elevat de població jueva.

L'Aljama de Girona es troba sota l'autoritat del sobirà, per tant es el rei qui nomena com a representant seu el Batlle de l'Aljama, persona de la seva confiança. El batlle obra amb absoluta independència del govern de la ciutat, i no ha de donar compte dels seus actes a ningú més que al rei.

El consell de l'Aljama es nomenat pels mateixos jueus, el seu lloc de reunió és la sinagoga. A més també vigila de prop el compliment religiós de la comunitat i la puresa dels costums. En cas de transgressió, el Consell procedeix al càstig per part de les autoritats rabíniques o comunals.

El call de Girona al llarg dels segles XIII i XIV es teixeix a partir del carrer de la Força, dit de Sant Llorenç a l'edat mitjana, que constituïa l'antic "cardo" romà o traçat urbà de la Via Augusta, i és delimitat pels carrers d'en Miquel Oliva, la travessia d'en Lluís Batlle, el carrer de la Claveria i la plaça de la Catedral.

L'abandó del barri pels jueus després del decret d'expulsió del 1492 propicià que les cases passessin a mans de ciutadans i eclesiàstics, i que es portessin a terme nombroses transformacions que es concreten, en la privatització i ocupació de molts carrerons i passatges i en la transformació dels interiors de les cases i l'elevació del nivell del sòl.

La comunitat jueva com totes les de la corona catalano-aragonesa és protegida pel rei a canvi d'un ajut econòmic. Els jueus passen a ser una propietat reial, encara més "el cofre i tresor del senyor rei", es a dir una font important de rendes del patrimoni privat del monarca i tot això es justifica ideològicament amb la doctrina dels antics Pares de l'Església, segons la qual els jueus, com a membres del poble deïcida, han de tenir la condició jurídica de "serfs del rei". Alguns calls com el de Girona, tenen la condició de "cambres de la Reina" i paguen un impost pel manteniment de la sumptuositat de la cort.

La distinció entre cristians i jueus no era evident, sinó que està en la practica religiosa que presidia totes les seves festes i celebracions, i que la Torà era el referent que els permetia de preservar la seva especificitat.

La vida a l'Aljama de Girona es concentra entorn de la sinagoga. La sinagoga és el veritable nucli del call: el centre de la pregaria, de la cultura, del govern i de la vida social. A la sinagoga, s'hi resa, s'hi predica, s'hi elegeixen els càrrecs públics, s'hi reuneixen els regidors i s'hi fan les proclames matrimonials. És alhora l'escola, l'hospital i l'hostal per als transeünts. És un lloc públic, de propietat comunal. La figura central d'aquest edifici, és el rabí. Ell és qui dirigeix la pregaria, ensenya als infants i porta el control de naixements, casaments i traspassos. També intervé en els judicis.

L'hebraïsta Eduard Feliu ens diu que Càbala (Tradició) "és el mot acostumat amb què hom designa l'ensenyament de caràcter esotèric i teosòfic de molts dels místics jueus de l'edat mitjana, principalment a partir del segle XII i entre les comunitats jueves de l'Occident cristià, ensenyament que cercava, com tot misticisme, els elements de Déu i de la Creació que estan més enllà de la percepció de l'intel·lecte"¹.

La càbala és doncs, un moviment fonamentat en teories metafísiques, místiques i exegetiques que neix i es desenvolupa en el marc del judaisme medieval, i que és un producte del contacte entre el gnosticisme jueu i el neoplatonisme.

El contacte dels cabalistes llenguadocians amb els jueus gironins es produeix a l'entorn de l'any 1200, en un context presidit pel tradicional intercanvi de coneixements i relacions entre les comunitats jueves d'una i altra banda del Pirineu.

La nova doctrina es va escampar per Catalunya, Aragó i Castella, i els transmissors principals van ser els jueus catalans que anaven a estudiar a les escoles talmúdiques de Provença. El cercle cabalista de Girona és actiu entre els anys 1210 i 1260 i és format per un grup molt homogeni que aporta elements d'originalitat i personalitat pròpies que li donen renom arreu del món jueu.

La figura més indiscutida de la càbala gironina és Mossé ben Nahman, conegut també com a Nahmànides o per l'acrònim Ramban, popularment se l'ha associat amb el nom català de Bonastruc ça Porta. Va néixer a Girona l'any 1194 i va morir a Palestina l'any 1270. Gershom G.Scholem, figura mundial dels estudis cabalistes, el defineix com la més gran autoritat

¹ Guia del Call jueu de Girona. Ramón Alberch. Pàgina 63

talmúdica de la seva generació a Espanya, comparable a Ramon Llull, i el famós Isaac ben Sésset. Mossé ben Nahman aglutinà el cercle cabalista de Girona i confegí una important obra religiosa fonamentada en la meditació i la reinterpretació de la Bíblia i el Talmud.

Sovint s'ha dit que els jueus es dedicaven a la pràctica del préstec de manera exclusiva, per la qual cosa s'ha potenciat així una visió del poble hebreu parcial. En realitat, el préstec de diners i l'especulació amb censos i bens és l'activitat que, en requerir d'ordre legal, ha deixat una empremta documental més evident en els llibres notariaus, contràriament a d'altres ocupacions que passen gairebé desapercebudes als nostres arxius. No es l'única activitat, però la realització de préstecs és una activitat que es troba molt desenvolupada entre els jueus gironins. Inicialment, els jueus podien fer perseguir legalment als seus deutors quan no satisfien el deute contret. Però posteriorment, ordinations reials impedeixen l'empresonament de cristians per deutes amb jueus, cloent així un punt de fricció important.

A Girona segons Josep Calzada, les relacions entre cristians i jueus van com una seda fins el segle XI. Això ho acrediten les interferències constants entre els habitatges d'eclésiàstics i de jueus, els abundosos contractes entre uns i altres i els intercanvis culturals entre el capítol de la catedral i l'Aljama. Fins aquesta època, el call no es encara un espai tancat. I la prohibició que es fa a les dones cristianes d'entrar-hi, així com a les jueves d'anar a les cases cristianes, no pot pas impedir les relacions i fins les unions freqüents. Mes endavant el call es va aïllant progressivament fins a esdevenir, en alguns moments, un veritable ghetto.

Durant el segle XIV i XV abunden, les accions dels jurats de Girona a favor dels jueus i del call. L'any 1330 prohibeixen danyar els hebreus amb pedra, pal, ferro i d'altres objectes, sota pena de cent sous barcelonesos. L'any 1335 els Jurats es queixen al rei de les exaccions que sofreixen el jueus, reduïts per aquest motiu a la pobresa, i denuncien l'actitud dels cobradors de l'impost, que han arribat a empresonar els insolvents en el recinte del Call. L'any 1411 s'adrecen al conseller de la reina i li pregunten que s'interessi per la destruïda jueveria, en la qual nomes hi han uns quants hebreus que viuen miserablement. L'any 1414 els jurats fan una descripció de la pobresa de l'Aljama i demanen al rei que els deixi viure com en altre temps: "perquè són del tot insuportables les carregues que pesen sobre ells, i és necessari que es tingui ben entès que la disminució i despoblació de l'Aljama seria la disminució i despoblació de la ciutat".

A partir del 1420 comença un intent de separar els conversos dels jueus vells. L'any 1432 els Jurats tornen a insistir, tot dient, que si els conversos conviuen amb els jueus vells, retornen a les seves antigues creences, i aprofiten per demanar oficialment que sigui tancat el

portal del call. Les ordenacions de 19 d'abril de 1442 prohibeixen als cristians, vells i nous, l'admissió de jueus a les seves cases i qualsevol tracte amb ells, i ordenen que els habitants del Call, tanquin totes les portes i finestres que donen a carrers de la ciutat. El 28 d'abril de 1445 es reiteren aquestes ordres i es prohibeix, que els cristians lloguin als jueus cases, botigues o taules als carrers del voltant del call. el 18 de juny del mateix any, se'ls autoritza per poder viure fora, però se'ls obliga a abandonar l'hàbit cristià que han anat adoptant i a tornar a vestir "llur hàbit judaic" o si duen un altre abrigo "han de portar una roda de drap vermell a la part de davant en lloc ben visible".

En l'assalt de 1348 (no documentat però explicat pels historiadors) els assaltants van encara més enllà: després de destrossar cases i horts, desenterren cadàvers de jueus i els cremen davant d'uns quants habitants del call que després son assassinats i llançats a la foguera. Tot això ens portarà al que va passar al 1391, explicat més endavant.

A últims d'abril de 1456 es produeix un últim vergonyós atac, tal i com explica Chía, tres familiars del bisbe Bernat de Pau entren al Call armats de punta en blanc, amb casc, cuirassa, escut i espasa, i penetren a la casa del jueu Benevist, malalt, ajagut sobre un arc que possiblement guarda els diners. L'amenacen de mort amb les espases desembainades i com que aquest s'escapa, maltracten sense contemplacions les tres dones que conviuen amb ell: la muller, sogra i la cunyada.

A Girona s'organitza el complot a plena llum del dia. El dia 10 d'agost, una munió de pagesos cremen el portal del call i entren a la jueria, on roben i saquegen i degollen alguns jueus. Només se salven els que s'afanyen a demanar a crits el baptisme: Pau Piferrer diu que es tracta d'una orgia de sang en la qual el sagrament que purifica es barreja amb el crim i amb la violència. Quan els jurats comuniquen els fets al rei, parlen de 40 víctimes mortals, "malgrat que els jueus afirmen que són més les persones que troben a mancar".

Els assaltants però adopten actituds amenaçadores i es preparen per tornar a entrar a Girona. Per això els Jurats prenen una mesura extrema, disposen que tots els habitants del Call siguin traslladats a la Torre Gironella, en el punt més alt de la ciutat. els assaltants frustrats s'apleguen al voltant de la torre i sotmeten als seus ocupants a burles i amenaces. Des de la propera torre del convent dels Predicadors, alguns disparen contra els jueus refugiats. Alguns ciutadans pugen a les muralles i disparen les ballestes contra els atacants.

La inquisició realitzà una persecució impecable contra els conversos acusats de practicar la seva religió d'amagat. El Tribunal de la Inquisició va tenir dues llargues estades a

Girona, l'una de l'agost del 1490 al juny de 1490, i una altra del gener al maig de 1494. El total de processats gironins fou de 84 des de l'any 1487 al 1505, acusats de la pràctica del judaisme.

En ser proclamat rei Ferran II el catòlic, els jueus gironins demanen al monarca la confirmació de tots els seus privilegis, usos i costums, tal com havia fet el seu pare. El rei accedeix a totes les supliques i la pròrroga que els atorga no caduca fins l'any 1499. Però set anys abans d'aquesta data, el 31 de març de 1492, els reis catòlics dicten l'expulsió. El decret obliga a milers de famílies a una dràstica decisió: o convertir-se al cristianisme o abandonar el país. Els jueus havien d'abandonar el país abans del 31 de juliol, hi podien endur-se els seus bens, excepte les monedes d'or i plata i podien vendre les seves propietats i liquidar els deutes i censals.

El 31 de juliol, el call es abandonat definitivament pels seus darrers moradors i resta submergit en el silenci. El 4 d'agost, després de comprovar que esta tot deshabitat, els jurats donen llicència als nous propietaris per obrir totes les portes i finestres tapiades, i ordenen que el barri torni a tenir pas i sortida com qualsevol via pública.

Al llarg dels anys ha perdurat la influència i el record dels jueus. I tot això es pot veure en nombroses restes materials i documentals que es conserven als nostres arxius i museus.

4.2. PEDAGOGIA EN ELS MUSEUS

4.2.1. DIFERENTS TIPUS D'EDUCACIÓ

Tal i com hem dit, primer de tot, hem d'analitzar què s'ha escrit sobre la relació educació-museus i així saber quin serà el camí del qual partirem per tal de realitzar la nostre proposta.

Philip H. Coombs va ser el primer director de l'Institut Internacional de Planificació Educativa, que va fundar la UNESCO al 1963. Va ser al 1968 quan va publicar "The World Educational Crisis: A Systems Analysis²" en el que intentava dir que s'estava iniciant una crisi en l'educació a nivell mundial.

Va proposar la necessitat de desenvolupar mitjans educatius diferents als escolars. Aquests nous mitjans eren *l'educació informal i la no formal*. Però Coombs, deixa clar que només s'interessaria per "aquellas actividades que se organizan intencionalmente con el propósito expreso de lograr determinados objetivos educativos y de aprendizaje³" el que més endavant va anomenar educació no formal.

Va ser un llibre molt criticat, però tot va canviar al 1968 quan es van adonar que tot el que s'explicava en el llibre era cert, per això al 1973 Coombs i els seus col·laboradors van voler fer un pas més, explicant les diferències entre l'educació formal, la no formal i la informal⁴.

Aquests autors defineixen a l'educació formal com el "Sistema educativo altamente institucionalizado, cronológicamente graduado y jerárquicamente estructurado que se extiende desde los primeros años de la escuela primaria hasta los últimos años de la universidad.⁵" Aquest tipus d'educació és la que forma part del sistema educatiu reglat. Una educació que comença per l'ensenyament preescolar fins l'última etapa universitària. Els objectius educatius porten als estudiants a aconseguir títols, crèdits, graus i altres.

² P.H.Coombs: The World Educational Crisis: A Systems Analysis, Nueva York, 1968. Traduit a l'espanyol al 1971 amb el títol La Crisis mundial de la Educación.

³ P.H.Coombs: La crisis mundial de la educación, Barcelona, 1971, citado en J.Trilla: La educación fuera de la escuela. Ambitos no formales y educación social, Barcelona, Ariel, 1993, p.18

⁴ P.H. Coombs, y colab: "Faut-il développer l'éducation périscolaire?", Perspectives, Unesco, vol III, n°3 (1973), pp. 315-338, citado en J.Trilla: La educación fuera..., o. Cit.,p. 227, nota 7.

⁵ P.H. Coombs y M.Ahmed: Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help, Baltimore Md., 1975, citado en J.Trilla: La educación fuera..., o. Cit., p. 227, nota 8 que toma las definiciones de la versión espanyola de dicha obra, P.H. Coombs: La lucha contra la pobreza rural. Aporte de la educación no formal, Madrid, 1975, p.27.

L'educació no formal definida com a “toda actividad organizada, sistemática, educativa, realizada fuera del marco del sistema oficial, para facilitar determinadas clases de aprendizaje a subgrupos particulares de la población, tanto adultos como niños.⁶” Les institucions que treballen amb aquest tipus de programa educatiu, cal dir que sí tenen una finalitat educativa. És una educació intencional, metòdica, amb uns objectius molt definits i variats.

Podem dir que la principal diferència entre l'educació formal i la no formal és pel caràcter institucional de l'educació formal, pels seus objectius i continguts educatius i pels destinataris de les seves activitats. L'objectiu de l'educació no formal, per tant, és anar més enllà de l'educació purament escolar.

L'últim dels conceptes que defineixen és l'educació informal, de la que diuen que és “un proceso que dura toda la vida y en el que las personas adquieren y acumulan conocimientos, habilidades, actitudes y modos de discernimiento mediante las experiencias diarias y su relación con el medio ambiente.”⁷ És un tipus d'educació que adquirim durant tota la vida, a través de molts mitjans, com per exemple a casa, al treball, amb la família, amics, és a dir podríem dir que és un tipus de coneixement que podem adquirir en qualsevol moment, per tant és un tipus d'educació sense mètode ni sistema, no com en els altres dos casos. Un dels autors que defensa aquest tipus d'educació és Jaume Trilla.

Els museus els podem incloure tant en l'àmbit de l'educació formal, de la no formal com de la informal. La majoria dels visitants van al museu lliurement, però en el cas dels escolars és diferent, ja que els porten els mateixos professors, es tracta d'una educació formal. Quan la visita és dels escolars, recolzen allò que han estudiat prèviament a classe, per això la visita ha de ser adequada a cada grup. La visita ha de ser preparada pel professor però també pel museu. El personal ha de realitzar una sèrie de material didàctic, material escrit i a vegades audiovisual.

En el cas de l'educació no formal, inclou a un públic que va de manera voluntària al museu, en el seu temps lliure. És una educació organitzada i sistemàtica, en la que

⁶ P.H. Coombs y M.Ahmed: *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*, Baltimore Md., 1975, citado en J.Trilla: *La educación fuera...*, o. Cit., p. 227, nota 8 que toma las definiciones de la versión española de dicha obra, P.H. Coombs: *La lucha contra la pobreza rural. Aporte de la educación no formal*, Madrid, 1975, p.27.

⁷ P.H. Coombs y M.Ahmed: *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help*, Baltimore Md., 1975, citado en J.Trilla: *La educación fuera...*, o. Cit., p. 227, nota 8 que toma las definiciones de la versión española de dicha obra, P.H. Coombs: *La lucha contra la pobreza rural. Aporte de la educación no formal*, Madrid, 1975, p.27.

s'organitzen conferències, cursos, tallers i altres activitats. Són activitats a les que hi pot accedir tothom, ja que no es imprescindible presentar exigències acadèmiques.

Per últim tenim l'educació informal, és un servei que pot utilitzar tothom, l'únic que cal és conèixer el servei, comprendre'l, tenir un interès per ell, motivació i utilitzar-lo. L'objectiu del museu és fer arribar a tothom els coneixements científics i la possibilitat de gaudir que ofereixen les col·leccions. Podem dir que la col·lecció en aquesta educació no formal és la mitjançera entre els visitants i el significat dels objectes.

A més segons Neville Mackay⁸, els museus estan adaptant una nova visió o tendència, en la que juguen un paper vital en la promoció del benestar educatiu. Segons Neville els serveis del museu haurien d'enfocar-se tant cap a les necessitats dels actuals usuaris com dels potencials. Podem dir que han anat prenent consciència de la seva funció educativa, la majoria d'ells compten amb departaments destinats a atendre les necessitats educatives del seu públic, però les tasques que han de fer els departaments poden variar d'un museu a un altre. Cal tenir present que molts compten amb personal d'empreses de serveis per portar a terme determinats projectes, però molts d'altres renuncien a la planificació i gestió del seu servei educatiu i en cap cas hauria de ser així.

La funció dels responsables dels departaments educatius mai s'ha de confondre amb la dels conservadors. R.Matthai els va diferenciar molt bé "un conservador-afirmaba- basa su actividad investigadora en las colecciones, mientras que el educador puede, o no, investigar sobre las colecciones, pero, en cualquier caso, lo que ha de hacer es transmitir información a un público generalmente no experto⁹." Per tant a l'educador se li ha d'exigir una capacitat per conèixer al públic i comunicar-se amb ell, així com també coneixements didàctics i per últim, algun coneixement sobre la matèria relacionada amb el contingut del museu. Però Milly Harryson va una mica més enllà, ja que segons ella tenir un títol universitari relacionat amb el museu o un títol de mestre convencional, no és suficient, el que seria ideal és una combinació de les dues.

La relació entre el museu i el públic és cada cop més important i aquesta s'haurà de centrar en l'ús del museu i de les seves col·leccions. Abans els visitants es conformaven amb passejar entre els objectes exposats i molt poques vegades buscaven quelcom que no fos un

⁸Mackay, N. (2000): "The role of Resource in Lifelong Learning", a Proceedings of GEM Conference 2000, p.22.

⁹ P. Homs, Inmaculada. "Pedagogia museística: nuevas perspectivas y tendencias actuales" Barcelona. Editorial: Ariel, 2011. P.59

contacte indirecte, però ara és diferent, ja que el visitant busca una experiència física que utilitzi tots els sentits. Per això és tan important la utilització d'objectes reals en els museus.

Segons Mª Inmaculada Pastor “La educación en los museos no deja de ser un “puente” entre la institución museística i el público¹⁰” per tant ens adonem de que l'objectiu del museu és arribar a tothom, a tots els públics. Però la veritat és que molts museus centren aquest servei educatiu només en un sector del públic, els grups escolars, deixant de banda als adults, els turistes, entre d'altres.

L'arribada dels joves al museu és molt important, ja que s'ha d'intentar cridar la seva atenció per tal de que no s'avorreixin, per això és tan necessària la preparació de la visita per part dels adults. Es per això, que cal informar al museu que un grup escolar el visitarà, per tal de que ells tinguin temps de preparar la visita. A més s'ha de tenir en compte també, que els professors han d'informar de les necessitats dels joves als museus i alhora el museu també ha de fer saber al grup escolar visitant les seves característiques, serveis i exigències amb antelació.

No es pot ensenyar de la mateixa manera a un adult que a un nen o adolescent, ja que la visita d'adults, als nens se'ls hi faria avorrida i per tant no voldrien tornar a visitar un museu i això és el que hem d'evitar. Es per això que són tant necessaris els serveis educatius per fer la visita molt més amena i divertida, ja que si fem que els nens i nenes gaudeixin d'aquest museu, voldran tornar a venir amb els seus pares i per tant hi haurà un nou públic. És a dir, si els nens veuen que el museu és un bon lloc, on poden divertir-se i alhora aprendre, voldran tornar-hi amb els seus pares, amics i familiars, a les hores si el museu fa una bona didàctica pot estar guanyant els futurs turistes que vindran a visitar l'equipament.

A més en els últims anys l'impacte de les TIC ha esdevingut molt important per aproximar-nos a la diferent manera de veure l'art, però sobretot per apropar-nos a l'educació. Les TIC són molt utilitzades, ja que es tracte d'una manera de fer que els joves s'interessin per la cultura en general. D'aquesta manera fem que la tecnologia no només sigui un instrument d'oci sinó que a la vegada també serveixi per educar. Des del museu s'hauria d'ensenyar que aquesta tecnologia no només serveix per jugar als seus jocs preferits, sinó que a través d'ells també poden aprendre. Per això creiem que és imprescindible inculcar en els museus aquest tipus d'activitats en les que hi ha inclosa la tecnologia, per tal de fer-los veure que també poden aprendre d'una manera divertida.

¹⁰ Pastor, M.I. (premsa): La problemàtica dels departaments d'educació als museus, Servicio Publicaciones de la U.I.B., Palma.

4.2.2. TIPUS DE DIDÀCTICA O ACTIVITATS

En el món dels museus hi ha una gran diversitat d'activitats que podem aplicar en el nostre projecte educatiu pel Museu d'història dels Jueus. Es per això que primer volem explicar quin tipus d'activitats es poden portar a terme en un museu i tot seguit, en el nostre projecte especificar quines portarem a terme.

Les dues activitats més utilitzades per les escoles al llarg dels anys en els museus han estat les visites guiades i els tallers, a més de l'ús de les noves tecnologies, un element molt important dintre de les institucions museístiques, però a continuació farem esment d'activitats molt més precises que es porten a terme en les diferents institucions:

- **Visites:** es tracta d'un nucli molt basic per desenvolupar les accions didàctiques en la institució museística. Hi ha diferents tipus de visites:
 - **Visita Convencional:** en la que un monitor s'encarrega d'explicar als visitants allò que estan observant.
 - **Visita dinamitzada o lúdica:** es tracta de recórrer el museu a partir de petits jocs de pistes i enigmes que els permetrà anar esbrinant part dels continguts de l'exposició.
 - **Visita teatralitzada:** consisteix en que el propi visitant forma part d'un nou món. Es tracta de realitzar accions teatrals de base històrica en diferents tipus d'escenari. Els actors poden ser els monitors del museu (normalment aquesta és la idea) però també poden ser els actors els propis alumnes, tot i que això requeriria una preparació prèvia per part dels alumnes i dels professors. Normalment són els mateixos usuaris els que veuen la teatralització realitzada pels monitors dels museus i per tant serien ells els que es veurien sorpresos per una sèrie de personatges que els acompanyarien per tota la visita, explicant la història i dialogant amb ells. En aquests casos és molt important l'atrezzo que s'utilitza per la representació, ens hem de documentar sobre com anaven vestits en aquella època, què portaven, ja que sinó perdríem tota credibilitat. Per tal de poder oferir una bona visita teatralitzada cal que el grup de monitors eviti els discursos llargs, ja que aquest fet pot aconseguir que els usuaris s'avorreixin i que per tant, no vulguin repetir o recomanar la nostra activitat. Es per això que cal comunicar-se amb el públic, mantenir una interacció amb ells i que hi hagi un discurs àgil i intuïtiu.

- **Visites per descobriment:** consisteix en que la presentació dels continguts no s'efectua de forma lineal per part de l'educador, sinó que s'ofereix a l'usuari un conjunt d'interrogants que poden ser resols al llarg del recorregut. Aleshores no es el monitor qui explica el contingut del museu sinó que el propi usuari és el que explora pel mateix museu.
- **Tallers:** l'objectiu d'un taller didàctic és el d'introduir a l'usuari en la temàtica central tractada en el museu i també el d'ampliar i concretar part del missatge expositiu mitjançant l'aproximació més detallada a un nucli temàtic específic.

El primer que s'ha de fer és ensenyar i explicar als docents els objectius i en què consisteix el taller, ja que d'aquesta manera podran saber si els podrà ser útil o no. Prèviament se'ls haurà de preguntar què és el que pretenen amb el taller i què és el que els seus alumnes coneixen sobre el tema. Primer s'ha de saber què coneixen per tal d'actuar en conseqüència.

Sempre s'ha d'intentar que els assistents al taller s'emportin quelcom a casa del resultat del seu treball i d'aquesta manera podran actuar d'altaveus encara que ells no en siguin conscients del taller que han realitzat. Tipus de tallers:

- **Tallers didàctics d'experimentació i demostració:** l'objectiu es que sigui el propi visitant qui, a partir de la seva pròpia experiència, pugui aproximar-se a determinats processos d'investigació i aconseguixi certs resultats a partir d'aquesta experiència.
- **Tallers didàctics de dramatització i empatia:** el seu objectiu es fomentar entre els visitants que puguin imaginar altres moments, altres personatges, altres situacions a partir de la seva pròpia experiència. L'empatia és un element clau, ja que s'incita als visitants a que siguin capaços de situar-se en la pell d'un altre persona i en un moment històric diferent.
- **Tallers didàctic per a grups escolars:** tallers que s'organitzen en torn als diferents nivells educatius existents en cada sistema educatiu. Aquests nivells els podem dividir entre educació infantil, primària, secundària i postobligatori.
- **Tallers didàctics per a joves:** aquest tipus de tallers és molt habitual en l'àmbit anglosaxó, ja que posseeix una important tradició en l'oferta d'activitats extraescolars en els museus. Són tallers que tenen un doble objectiu, no només permetre que els adolescents i joves participin d'activitats organitzades pels museus, sinó que en moltes ocasions ells mateixos es convertien en mitjancers de la institució. Per tant aquest col·lectiu no només era receptora de l'oferta sinó copartícep de la mateixa.

- **Didàctica de l'objecte:** activitat que consisteix en triar algun objecte del museu, monument urbà o element natural i transformar-lo en el centre de l'activitat, generant hipòtesis i coneixements mitjançant el mateix. Una activitat destinat a educació primària, secundària i que té una duració aproximada de 30 minuts. Els objectes són elements patrimonials concrets, però analitzats prèviament, els quals ens remeten a un món abstracte. Un exemple podria ser un casc de Cavaller medieval és un element concret, però ens remet a un món molt més abstracte, el feudalisme. D'entre tots els objectes del museu s'han de triar pocs i saber explicar-los en profunditat, sempre és millor agafar pocs objectes però donar una explicació de qualitat.
- **Model lúdic:**
 - **Jocs de rols**

Activitat que consisteix en desenvolupar jocs de rol amb finalitats educatives al voltant del patrimoni. Activitat destinada alumnes d'ESO i Batxillerat. És un joc que es basa en interpretar a un personatge fictici amb una sèrie de característiques pròpies. Cada un dels personatges ha de lidiar amb una sèrie de circumstàncies ja establertes en el guio. Es tracta doncs d'un joc, en el que cada un dels participants s'ha de submergir en un món artificial diferent al seu i que per tant ha de saber com actuar.

Per a portar a terme aquest joc, a cada un dels participants se li hauria d'entregar una fulla de personatge, lloc en el que se li descriu una història, la seva història, la que haurà d'interpretar i una personalitat per tal de que pugui fer una bona interpretació del seu personatge.
- **Diferents dispositius:** la tecnologia mòbil va esdevenir una porta d'entrada no només al món del joc, sinó també al món de les emocions. S'han convertit en eines d'informació i de coneixement capaces de generar una nova intel·ligència.

Podem dir que des de que es va incorporar internet en la telefonia, s'ha desenvolupat el Mobile learning. És un aprenentatge informal, no controlat per les escoles, però que alhora també es pot utilitzar en l'educació formal, és a dir en les escoles i es per això que no seria bo que no s'utilitzés en les escoles.

Tot això s'ha de portar al museu, però cal dir que al principi eren eines cares i s'espantaven fàcilment, però avui en dia hi ha una major facilitat, ja que aquestes eines ja no són tan cares i a més casi tots els visitants en posseeixen un i l'utilitzen.

➤ **Telèfons mòbils**

Abans s'utilitzaven molts dispositius en el museu, com per exemple els panells, mòduls interpretatius, entre moltes altres coses, però a principis dels segle XXI tot això va canviar, ja que tots aquests dispositius els concentrem en un de sol, l'anomenat telèfon mòbil, el qual pot ser utilitzat per qualsevol cosa. Té enormes possibilitats educatives, perquè en un sol dispositiu et pots emportar l'escola i el museu en la butxaca. Cal dir que hi ha moltes persones que ho veuen com una gran distracció, però la veritat es que moltes vegades actua com a eina educativa.

Podem dir que si a l'escola s'utilitza bé, afavoreix l'aprenentatge col·laboratiu, mentre que en el museu permetria els debats i anàlisis de les obres de forma grupal mitjançant simples sistemes de Whatsapp totalment silenciosos.

➤ **Codis QR**

Els museus també disposen d'aquests codis, els quals es reconeixen fàcilment per ser petits quadres, que mitjançant el telèfon mòbil i la descarrega d'un petit programa, emet missatges. La utilització d'aquests i altres tipus de codis obren moltes possibilitats a la didàctica del patrimoni, ja que ens reben missatges ocults.

El codis QR són marcadors digitals, en realitat es tracta de l'evolució dels codis de barres. Es tracta d'una resposta ràpida i se'ls anomena així perquè són ràpids de descodificar, d'obtenir informació. Van ser creats a finals del segle XX i tal i com ja hem comentat, per descodificar-los només cal un telèfon mòbil amb càmera, connexió a internet i un programa molt fàcil d'obtenir que llegeixi els codis QR.

Aquest tipus de codis dintre del museu poden ser de gran utilitat:

- ✓ Crear codis que puguin ser de colors i suports diferents i distribuir-los per l'equipament o conjunt patrimonial, o bé en els objectes que es pretenen mostrar o comentar.
- ✓ Els visitants, amb els seus propis telèfons mòbils, poden descarregar-se tota aquella informació que desitgin, des de imatges a vídeos, mapes, textos o altres.
- ✓ Aquest tipus de codis també permet fer descarregues de forma selectiva, com per exemple descarregar la informació segons la llengua que utilitzi el visitant, o bé segons el nivell d'edat o de dificultat.

- ✓ A més tenen un gran punt a favor i es que la informació introduïda en aquests codis pot ser actualitzada o canviada tantes vegades com es desitgi.
- ✓ Aquests també ens permeten que cada un dels elements del museu o del conjunt al aire lliure puguin ser mostrats mitjançant un recurs diferent: veu, text, imatge, filmació, esquema, maqueta, teatre, entre d'altres.
- ✓ D'altre banda, aquest dispositiu permet emportar-se la informació obtinguda a casa, comportant que aquesta pugui ser rellegida a casa o simplement guardar-la.
- ✓ Cal tenir en compte, també que l'ús d'aquests codis QR és gratuït i fàcil, no genera càrrecs econòmics a l'equipament o museu.

➤ **Realitat Virtual**

Es tracta d'un codi semblant al QR, però amb una gran diferència i es que barreja allò real amb allò virtual. La realitat virtual va ser introduïda al 1992 per Tom Caudell i David Mizell, és gracies a ells que avui podem veure la realitat però augmentada, amb imatges que no existeixen realment i que per tant superposem a la visió real.

4.2.3. REALITZACIÓ D'UN PROJECTE EDUCATIU

Els museus sempre han tingut poc impacte social, ja que es considerava que aquestes institucions museístiques eren un espai elitista, on només anaven els erudits i especialistes, els quals no connectaven amb la resta de la societat. Però va ser a la dècada dels vuitanta del segle XX quan tot va canviar, ja que aquestes institucions començaven a veure un canvi en les seves estructures, el seu treball havia d'anar més enllà de la pròpia conservació.

Al museu es tracta amb tres tipus de públic diferents, el primer d'ells seria el públic escolar, que és el que major número de visites fa a la institució museística i es per això que alhora de fer les exposicions i els programes museològics i museogràfics s'hauria de pensar més en ells. Un altre públic que també s'ha de tenir molt en compte són els turistes culturals, ja que s'ha d'establir uns criteris entre les necessitats dels turistes i la necessitat de la conservació dels bens patrimonials. Per últim tenim el públic endogen d'una localitat, el qual busca en els museus respostes als problemes d'identitat col·lectiva i també individuals d'una societat, però alhora també volen gaudir d'una resposta cultural alternativa i diferent.

Per tal de cobrir les noves demandes sorgeixen com a disciplines la museologia crítica¹¹ i la museografia didàctica¹², que posen el punt d'inflexió en les necessitats del públic i en els plantejaments didàctics que portin una socialització significativa del patrimoni. Es per aquest motiu que sorgeix la necessitat de dissenyar projectes interdisciplinars.

Per tal de portar a terme un bon disseny de projecte educatiu del museu, és molt important tenir clar quin és l'objectiu final i què es vol aconseguir a través de la comunicació museística. Aquest ha de tenir dos elements claus, per un costat la globalització dels continguts patrimonials i per l'altre la participació activa del públic. Aquests dos factors potencien la capacitat interpretativa i enforteixen la motivació del visitant, això permet un coneixement més precís de l'espai visitat i una sensibilització social sobre la seva conservació i protecció.

Per projecte educatiu per un museu s'entén tota aquella programació didàctica en la que l'objectiu de treball és la interacció entre públic, institució museística i patrimoni. Podríem dir que aquests són els tres elements claus d'interacció en l'educació patrimonial. Però cal tenir en compte a què ens referim amb cada un d'aquests termes.

¹¹ J.Santacana i F.X. Hernández: *Museologia Crítica*, Gijón: Trea, 2006.

¹² F.X.Hernández: "Criterios de intervención y diseño en museografía didáctica", en J.Santacana y N.Serrat (coords.): *Museografía didáctica*, Barcelona: Ariel, 2005, pp.207 – 252.

La interacció no deixa de ser, la base de la comunicació patrimonial en la que es relacionen els diferents elements que participen en aquesta comunicació, intercanviant els papers de l'emissor i receptor de la informació. Es per això que aquesta interacció ha de tenir com a finalitat la interpretació social del patrimoni.

A més aquests projectes educatius que es porten a terme en els museus, fan referència als processos a través dels quals es comunicant i posen en coneixement els elements patrimonials a un conjunt de persones, desenvolupant aquests en l'àmbit educatiu formal, no formal i informal des de diferents perspectives.

En el cas de l'àmbit turístic i d'oci es persegueix que el visitant adquireixi coneixements de tipus històric-cultural i que es potenciïn valors socials relacionats amb el respecte i la identitat cultural, que permetin al públic desenvolupar-se com a persona i ciutadà.

Tradicionalment aquests projectes educatius de museus perseguien uns objectius, per tal d'arribar a aconseguir que el públic obtingues molta informació i estaven dirigits exclusivament a un públic escolar, però sense atendre les característiques particulars d'aquest tipus de públic. Abans de realitzar el projecte s'ha de tenir en compte a quin tipus de públic va dirigit, ja que hi ha una gran diversitat, podem tenir un públic infantil, escolar, adult, especialitzat, iniciat, entre molts d'altres. Segons aquest tipus de públic es podran fer unes activitats o unes altres dintre del museu, ja que el nostre objectiu és fer una proposta participativa però alhora interactiva, es per això que totes les activitats haurien de superar la tendència "escoltar, llegir i observar"¹³ i fer un pas més enllà.

Els instruments que ens poden permetre desenvolupar aquest tipus de propostes han de combinar recursos de caràcter tradicional amb altres que ens permetin fer una interacció amb el patrimoni. Hi ha diferents tipus de recursos, els **passius tradicionals**, en el que ens trobaríem els discursos orals o escrits com per exemple panells, vitrines, maquetes, visites guiades... un altre tipus de recurs serien els **passius TIC** com per exemple els recursos audiovisuals i informàtics sense possibilitat d'interacció, els **actius tradicionals** que fomenten la interacció i participació, però sense utilitzar les noves tecnologies i per últim tenim els **actius TIC**, aquests últims són bàsicament a través de recursos informàtics que permeten la interacció entre públic, patrimoni i museu, com seria el cas dels videojocs, foros, xarxes socials, entre d'altres que s'han de combinar de manera adequada segons el públic al qual ens dirigim i l'objectiu de la comunicació.

¹³ Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pàgina 22

És en aquest moment quan ens adonem que l'educació és un dels objectius bàsics de qualsevol museu, però també és veritat que no és molt freqüent que hi hagi documents que especifiquin les bases teòriques de la seva acció didàctica.

Podem dir que la didàctica en un museu es pot justificar de diverses maneres, ja que avui en dia, els museus són espais que ens permeten l'aprenentatge i tot i que els usuaris no van a aquestes institucions per aprendre una determinada idea o concepte, sí sap que adquirirà un coneixement nou.

Cada un dels projectes educatius d'un museu té una sèrie de característiques que ha de tenir molt en compte alhora d'elaborar el projecte:

- ✓ La opció pedagògica teòrica que portarà a terme el museu mitjançant accions didàctiques estaran molt relacionades amb els objectius de l'acció didàctica, que han de ser estables al llarg d'un període de temps suficient com per poder-los posar a prova mitjançant diferents activitats i projectes¹⁴.
- ✓ S'han d'organitzar les activitats en torn a les exposicions permanents.
- ✓ La fixació de les tasques bàsiques de funcionament de l'àrea didàctica i de difusió. Es tracta, doncs, de fixar aquelles funcions mínimes i necessàries pel correcte funcionament de l'àrea, determinant, concretant i ampliant les possibles tasques que es requereix adquirir.
- ✓ La relació d'activitats concretes relatives a l'àrea didàctica i de difusió. Aquest podríem dir, que és l'apartat més flexible, modificable i ampliable de tots els que conformen aquest projecte, degut a que és convenient que l'oferta didàctica d'un museu pot anar canviant en poc temps. És necessari anar ampliant l'oferta.

Podem classificar el públic en escolar (Educació Infantil, Primària, Secundària i Batxillerat) i no escolar (Adults, turistes, públic especialitzat i també visites familiars). El públic escolar fa que es puguin plantejar uns objectius més regulats i organitzats que els que es dirigeixen a un altre grup de visitants. Els escolars realitzen activitats en els museus en forma grupal, immersos en una programació reglada, amb unes característiques comuns pel que fa al nivell formatiu, edat, interessos generals i responen de forma coherent i en certa forma previsible als estímuls que poden planificar-se a través del projecte educatiu i el museístic i de preparació de l'alumnat per la realització de les activitats en el museu.

¹⁴Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pàgina 181

En el cas de l'educació infantil, el projecte educatiu s'ha de centrar en observar i explorar l'entorn natural, social i cultural d'aquest alumnat, desenvolupant habilitats comunicatives en diferents llenguatges i formes d'expressió i aprendre a respectar les diferències. A més és un projecte en el que estan presents les relacions entre el present i el passat, tot i que en aquests moments no es puguin determinar qüestions de caràcter cronològic, si que es poden fer competències referides a l'orientació temporal.

Pel que fa a l'educació primària, el projecte educatiu ha d'estar plantejat en la idea de conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures, la lingüística, els àmbits de treball individuals i col·lectius, les normes de convivència, el comportament, entre d'altres. Es per això que el museu ha d'orientar-se principalment a desenvolupar el coneixement i valoració de l'entorn natural, social i cultural, i l'ús i reconeixement de diferents formes de representació i expressió artística.

En l'educació secundària obligatòria s'ha d'aconseguir que els alumnes adquireixin els elements bàsics de la cultura especialment en els aspectes humanístics, artístics, científics i tecnològics. Com objectius generals establerts per l'alumnat d'aquestes edats es poden establir qüestions bàsiques lligades a la formació per la ciutadania, es tractaria doncs, del respecte, tolerància, cooperació, solidaritat, drets humans...; l'ús de les fonts d'informació i utilització de la tecnologia. Tot això lligat al museu, on s'han de conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies y dels altres, així com el patrimoni artístic i cultural. Tot això s'haurà d'aconseguir, seguint una sèrie de requisits establerts¹⁵:

- ✓ Explicar l'evolució de les societats actuals, el paper que els homes i les dones desenvolupen en les societats i els seus problemes més rellevants.
- ✓ Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa i d'Espanya, per adquirir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat i elaborar una interpretació de la mateixa que faciliti la comprensió de la pluralitat de comunitats social a las que es pertany.
- ✓ Valorar la diversitat cultural manifestant actituds de respecte i tolerància cap a altres cultures i cap a opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar per aquest motiu a un judici sobre elles.
- ✓ Comprendre els elements tècnics bàsics que caracteritzen les manifestacions artístiques en la seva realitat social i cultural per valorar i respectar el patrimoni

¹⁵ Real decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria (BOE, núm.5, de 5 de enero de 2007).

natural, històric, cultural i artístic, assumint la responsabilitat que suposa la seva conservació i apreciand-lo com a recurs per l'enriquiment individual i col·lectiu.

Pel que fa als alumnes de batxillerat, els projectes són molt més específics, ja que l'ensenyança ja no es obligatòria. Es per això que alhora de fer el disseny de les propostes educatives s'ha de tenir en compte la consciència cívica, maduresa i autonomia crítica, hàbits d'estudi, expressió oral i escrita i us responsable de les tecnologies de la informació i comunicació.

Tal i com hem comentat anteriorment aquestes propostes han de ser participatives, ja que tradicionalment sempre han existit una primacia per la transmissió excessiva d'informació i dades, que en molts casos són inconnexos i provoquen la fatiga i l'avorriment en el públic i això és el que hem d'evitar, ja que hi ha moltes eines per portar a terme una gran activitat educativa.

S'ha d'apropar el patrimoni al públic escolar des d'una perspectiva acadèmica i rigorosa, tot i que no ha de ser contrària al desenvolupament de propostes lúdiques i atractives. En el cas de l'educació infantil els continguts que es plantegen són molt genèrics, però el seu tractament es força interdisciplinari, una situació que no es produeix en la resta de nivells educatius.

En l'educació primària es posa èmfasis al coneixement i comprensió de les diferents manifestacions culturals que integren el seu patrimoni, se'ls ha d'ensenyar a que s'ha de recuperar el patrimoni.

Per últim tenim l'educació secundària obligatòria amb la que es realitza una proposta de continguts molt centrada, en general, als referents artístics, tot i que sense oblidar allò històric. Podríem dir que els alumnes de batxillerat estan acadèmicament molt més desenvolupats i tenen continguts molt més específics que els altres nivells educatius.

Per un altre banda, tenim l'àmbit educatiu no formal i informal, en el que s'inclou, tal i com ja hem comentat anteriorment, a un públic adult i infantil, turístic, especialista en la matèria objecte de comunicació del museu i altres possibles combinacions. Podem dir que amb aquest tipus de públic no escolar és molt important el treball lúdic, ja que no es tan acadèmic, però igual de rigorós.

Es per aquest motiu que es poden dissenyar projectes educatius més complexos, que articulen rutes i itineraris on s'organitzen diferents centres museístics i elements

patrimoniais d'un territori per millorar la proposta interpretativa i de comunicació de tota una comarca.

El concepte de reinterpretació ha estat clau en els processos d'educació patrimonial des de la dècada de 1950 en l'àmbit nortamericà, referit a la comunicació mediambiental, desenvolupant-se posteriorment en l'àmbit europeu. En el cas espanyol no arriba fins la dècada dels anys noranta, quan aquestes premisses comencen a ser tingudes en compte. Va ser el naturalista Tilden¹⁶ qui va portar aquest concepte al seu màxim exponent, al considerar-lo com una activitat educativa que pretén revelar significats i interrelacions a través de l'ús d'objectes originals, utilitzant com a recurs didàctic el contacte directe, amb l'auxili de mitjans il·lustratius, no limitant-se a donar només informació dels fets.

Més tard altres autors han profunditzat en el concepte, tot i que sempre mantenint la perspectiva original de Tilden, com per exemple Edwards¹⁷ que estableix també quatre de les característiques principals que defineixen el concepte d'interpretació i el converteix en el factor essencial pels processos de difusió: una comunicació atractiva, una informació concisa, la presència física de l'objecte i la revelació de significats atractius i motivadors.

Després de la barreja entre les propostes de Tilden i Edwards ja citades amb les aportacions de Knudson, Cable i Beck¹⁸ per qui el procés d'interpretació ha d'estar insertat en una planificació global que permeti aconseguir una comprensió significativa de la història i dels esdeveniments, persones i objectes amb els que l'espai patrimonial es troba associat. En aquests treballs es plantegen els coneguts com a quinze principis de la interpretació pel segle XXI:

1. Els intèrprets han d'aconseguir que els continguts dels missatges es relacionin amb la vida dels visitants.
2. No només s'entrega informació al visitant, sinó que s'ha de revelar la veritat i un significat profund.
3. Tota presentació interpretativa, igual que amb una obra d'art, s'hauria de dissenyar com una història que ens informa, ens entreté i ens il·lustra.
4. El propòsit és inspirar i provocar als visitants per tal de que amplii els seus horitzons.
5. La interpretació que es realitza hauria de presentar un tema o un plantejament complet.

¹⁶ Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pàgina 61

¹⁷ Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pàgina 61

¹⁸ Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pagina 62

6. La interpretació per nens, adolescents i adults hauria d'aplicar enfocaments diferents.
7. Els intèrprets poden reviure el passat per fer que el present sigui millor i que el futur adquireixi un major significat.
8. Les TIC ens poden fer veure el món d'una manera diferents i la inclusió d'aquestes tecnologies en els programes interpretatius s'ha de realitzar amb molt de compte i precaució.
9. Els intèrprets han de cuidar la quantitat i qualitat de la informació que es presenta. Ben sintetitzada i fonamentada en una bona investigació, la interpretació tindrà més poder que un gran discurs.
10. Una interpretació de qualitat es fonamenta en les habilitats i els coneixements de l'intèrpret, atributs que es deuen poder desenvolupar de forma continuada.
11. Els textos interpretatius haurien de transmetre allò que als lectors els agradaria conèixer, amb l'autoritat del coneixement i la humilitat i responsabilitat que porta.
12. Un programa interpretatiu hauria de ser capaç d'aconseguir recolzament polític, financer, administratiu, voluntariat, sigui quina sigui l'ajuda necessària per tal de que el programa avanci.
13. La interpretació hauria d'estimular les capacitats de la gent i incorporar un desig de sentir la bellesa del seu voltant, per tal d'eleva el seu esperit i propiciar les conservacions d'allò interpretat.
14. Els intèrprets han de ser capaços de promoure activitats interpretatives optimes, a través de programes i infraestructures ben concebudes, dissenyades de forma intencionada.
15. La passió és l'ingredient indispensable per una interpretació poderosa i efectiva; passió per la interpretació i per aquells que venen a inspirar-se.

En aquesta línia Morales¹⁹ determina quins elements ha de ser interpretats i com s'ha de portar a terme el procés interpretatiu. Segons l'autor és necessari propiciar la interpretació dels valors culturals i del medi natural. S'ha de facilitar la comprensió dels models, repliques, gràfics o fotografies que s'utilitzen com a recursos expositius.

Els visitants són els protagonistes de la comunicació, adquirint coneixement a través de la interpretació de la informació transmesa mitjançant els diferents recursos i propostes que s'estableixen en el propi procés de difusió.

¹⁹Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos. Pàgina 63

Podem dir que el disseny d'itineraris i tallers té una gran potencialitat didàctica per la comunicació del patrimoni, ja que es provoca un contacte directe amb els visitants, fent un procés de difusió més significatiu, motivador, dinàmic i participatiu. Els itineraris tenen una gran importància a nivell educatiu, no només en l'exterior, sinó també en els recorreguts interns que es poden portar a terme dintre de les pròpies institucions patrimonials.

Entre les propostes didàctiques utilitzades pel desenvolupament de les activitats, destaquem les relacionades amb la anàlisi i representació de l'espai, la consciència temporal i el tractament de la informació a través de l'observació.

En el moment en el que s'utilitzen les TIC, s'ha de tenir en compte que la virtualitat que proporcionen aquestes ha d'estar correctament integrada en els itineraris, sense interferir en la importància i significats que proporciona la visualització dels bens patrimonials reals, lloc en el que patrimoni i visitant estructurin una interacció en la que tots dos representen un paper important. Indiquen un gran canvi conceptual en la visió de l'educació patrimonial, ja que en el seu ús allò important no és mostrar el que es pot observar a simple vista, sinó utilitzar la seva capacitat interactiva i de comunicació per tal d'establir relacions, donant als visitants elements que els permetin relacionar l'objecte patrimonial amb àmbits d'estudi i aspectes culturals.

A més també es poden planificar activitats basades en el contrast d'informació, plantejant qüestions del tipus, com era, com és, què ha canviat... preguntes en las que s'articula una triple seqüència basada en l'obtenció d'informació, reflexió sobre la informació i comunicació dels resultats.

Podem dir que les activitats que poden ser més rellevants per a treballar el patrimoni consisteixen en l'ús d'informació oral o audiovisual, l'observació o utilització de recursos històric-artístic, científic-tecnològic, etnològics i naturals, el desenvolupament de treballs de camp i de dinàmiques de grup, com els jocs de rol i simulació. Cal dir però, que les premisses bàsiques de les activitats han de ser la participació, la motivació i la interacció.

Hi ha molts museus, però, que es configuren com a llocs aïllats del seu context, edificis que tenen una sèrie d'elements patrimonials que no expliquen ni interpreten les característiques de la societat o el territori en el que estan localitzats. Moltes vegades les institucions museístiques es relacionen entre elles, però només per deixar-se obres i peces patrimonials o per l'organització conjunta d'activitats.

És molt important establir una connexió entre la institució i el territori on es troba, per tal d'explicar-lo i fer-lo significatiu als visitants, essent el propi territori o l'entorn sociocultural i

natural l'objecte de comunicació i al mateix temps ser un recurs sobre el que basar l'educació patrimonial.

Els processos de contextualització han d'anar més enllà de posar una cartel·la amb el nom de la peça, localitat, autor o data. Ha de permetre que el procés de comunicació sigui significatiu pel visitant i que alhora es permeti la comprensió i interpretació del discurs expositiu i es per això que es fonamental l'ús de múltiples dispositius i recursos expositius.

La comunicació és entre el museu (emissor) i el públic (receptor de la informació), però en el moment que en el procés intervé un monitor o guia, o inclús a través de qüestionaris de avaluació, la comunicació es converteix en unidireccional recíproca, tot i que l'aportació d'informació i el paper del visitant com emissor sigui molt reduït i casi irrellevant. Però la veritat es que tot està canviant, ja que s'estan desenvolupant propostes comunicatives multidireccionals, en las que la comunicació entre diferents centres de difusió patrimonial i el públic és molt més dinàmic, intercanviant contínuament el paper d'emissor i receptor. És d'aquesta manera quan les possibilitats d'interacció i de participació per part del públic es multipliquen, gracies sobretot a l'irrupció de les xarxes socials en aquest tipus d'institucions, però sense oblidar la importància del desenvolupament d'alguns tallers, que sense l'ús de les noves tecnologies poden permetre un nivell d'interacció molt alt.

Hi ha diferents tipus d'interacció que es poden aplicar en un museu:

- **Interacció sensorial:** és força comú trobar activitats vinculades amb una comunicació unisensorial, utilitzant la vista o també la oïda, però la resta dels sentits en la majoria de casos s'obvien, tot i que en la gastronomia s'ha realitzat una exposició en la que també participaven restaurants de l'entorn del museu, de manera que la contextualització social quedava inclosa de forma directa en el procés de comunicació, treballant d'aquesta manera diferents sentits alhora, com el gust, l'olfacte o el tacte.
- **Interacció intel·lectual:** es potencien els intercanvis de reflexió i coneixements a nivell individual i col·lectiu, entre els diferents visitants que participen en una activitat d'educació patrimonial i entre el mateix públic amb la pròpia institució.
- **Interacció emocional:** es treballen aspectes relacionats amb la identitat i els símbols socioculturals que presenten a nivell individual i col·lectiu a una comunitat, de manera que es pot aconseguir la implicació del públic tant en la conservació com en el reconeixement i valoració del sentit social i funcional del patrimoni en el nostre temps i espai.

L'observació és el tipus d'activitat més comuna en les propostes de comunicació patrimonial que s'utilitzen en els museus i en pràcticament tots els espais de presentació del patrimoni. Els visitants només poden observar les peces, els textos, fotografies i panells sense cap altre possibilitat d'acció, tot i que moltes vegades aquestes observacions van acompanyades de discursos orals de guies o monitors. En funció del disseny de l'exposició, tot i no haver cap tipus de manipulació d'objectes, el discurs expositiu pot provocar la interacció emocional i/o intel·lectual amb el patrimoni o amb el propi museu, si es plantegen preguntes sobre les quals el visitant ha de reflexionar o si es vinculen a aspectes de la identitat individual o col·lectiva del públic al que va dirigida la proposta comunicativa.

A més l'observació també ens pot permetre manipular, sempre i quan s'estableixin uns recursos per portar-ho a terme, mitjançant diferents elements com per exemple panells, telèfons mòbils, còpies de peces... que sense ser venut com un taller, deixa que els visitants tinguin un major contacte amb les peces exposades.

Les dramatitzacions, com activitats en les que es representen diferents fets de caràcter sociocultural, permeten, a través de les seves diferents formes (teatre, guinyols...), la presentació d'una part dels continguts del museu d'una manera diferent a l'habitual, però fomentant la participació del públic.

Per altre banda les simulacions i els jocs de rol sí permeten un nivell d'interactivitat entre públic i museu molt més alt, amb una participació directa de gran intensitat. Els visitants, en aquests casos, tal i com ja hem comentat anteriorment, interpreten diferents personatges històrics o actuals hi han de resoldre problemes o situacions compromeses analitzant, comprenen i empatitzant sobre les diferents postures en cada un dels casos específics que es tracten en el joc. Són molt habituals les simulacions que es realitzen respecte els problemes de conservació del patrimoni, de manera que el públic pot prendre una postura i defensar-la, desenvolupant actituds de compromís i solidaritat, coneixent el problema des dels diferents punts de vista i interès.

En el cas dels tallers són una de les activitats que poden propiciar un major aprenentatge, interactivitat i també participació en qualsevol proposta de comunicació patrimonial. Cada cop s'està veient més clar que aquest tipus d'activitats, els tallers, no estan pensats exclusivament per nens, ja que s'estan portant a terme propostes molt interessants, orientades a grups familiars i d'adults, que evidentment necessiten un tractament diferent que en el cas d'edats infantils o escolars. Aquests últims han d'estar més vinculats als gustos d'aquestes edats i als continguts i objectes que l'educació formal planteja.

Els tallers d'adults han de respondre a qüestions lligades a les inquietuds que les diferents exposicions poden ocasionar en aquest tipus de públic i estar més centrats en qüestions de caràcter anecdòtic a través de les quals permetin la connexió amb continguts de major profunditat i complexitat. Però cal tenir en compte que en els tallers mai s'ha de perdre el component lúdic ni la interactivitat entre el públic, museu i el patrimoni, així com entre els mateixos visitants que participen en cada un d'ells. En aquest tipus d'activitats es creen situacions adequades per a propiciar la connexió de propostes d'interacció multi sensorial, intel·lectual i emocional, al mateix temps que es desenvolupa una contextualització i es connecten els continguts del museu amb l'entorn proper i llunyà, tot això a través del tractament multidireccional de la comunicació.

Tal i com ja hem comentat hi ha diferents tipus de materials i recursos que podem utilitzar per tal de recolzar un projecte educatiu. Es disposa de quatre tipus de recursos, anteriorment esmentats, els passius tradicionals en el que no s'utilitza pràcticament la tecnologia, ni proposen activitats participatives ni interactives, els passius TIC en el que s'utilitzen les noves tecnologies, però sense que impliqui una major interacció o participació per part del públic. El tercer recurs seria actius tradicionals en el que es fomenta la interacció i participació, tot i que sense la utilització de les noves tecnologies i per últim hi ha els actius TIC on s'utilitzen les noves tecnologies pel desenvolupament de propostes participatives, dinamitzadores i interactives amb el públic.

4.3. PROPOSTES D'ALTRES MUSEUS

Un cop vist els diferents tipus d'educació que es poden utilitzar en un museu, les diferents activitats i com es realitza un bon projecte, hem cregut oportú que seria molt important fer un estudi d'aquells museus més destacats en el tema educatiu a nivell nacional i internacional, però a més també hem pensat que seria molt important estudiar el projecte pedagògic que porta a terme un museu molt semblant al nostre, el Museu dels Jueus de Berlin, ja que tracta el mateix tema i seria un bon material d'inspiració.

4.3.1 BRITISH MUSEUM

La col·lecció d'aquest museu s'estén per més de dos milions d'anys d'història i la cultura humana, tot sota un mateix sostre. Els estudiants en aquest cas poden participar i experimentar la col·lecció única a través de recursos, sessions i visites de la galeria.

És un museu en el que hi ha un gran conjunt d'activitats pels diferents grups d'edat i es per això que en aquest cas ens centrarem només en el grup d'edat que ens interessa, dels 12 als 16 anys.

ACTIVITATS	SECUNDÀRIA
Classics up close	
Sensory journeys	
Citi money gallery talks	
Money handling and financial education	
Money in the museum	
Budge-it budgets	
Maths challenge	
Objects in focus	
Gallery art session	
Japanese printmaking	
Taught handling sessions for sen	
Introduction to the ancient greek world for sen students	
Museum x design	
Art insight	
Sex and relationship education	

Taula 1: Activitats proposades pel British Museum. Font: Elaboració pròpia.

Tal i com es pot veure en aquesta taula, totes les activitats esmentades d'aquest museu estan dirigides a un públic molt concret, el que està compres entre els 12 i els 16 anys, ja que tal i com hem dit, aquest museu disposa d'un gran número d'activitats per les diferents edats i etapes.

L'activitat “**classics up close**” es tracta d'un programa dissenyat per recolzar als estudiants que estudien la civilització clàssica i que d'aquesta manera puguin entendre els objectes grecs i

romans en el context històric i cultural. El museu compta amb 6 possible temes, per tal d'explicar els objectes del museu i també els plantejaments que es fan als instituts sobre l'estudi de les civilitzacions clàssiques:

- Art i arquitectura: el Partenó
- Art i arquitectura: antiga ceràmica grega
- Vida de la ciutat de Roma
- Bretanya romana
- Els antics Jocs Olímpics
- Grècia micènica

A més en breu hi haurà recursos pels professors, per quan vulguin portar a terme aquesta activitat. Parlem de recursos tals com, imatges, preguntes per tal de recolzar cada una de les sessions, ja sigui en el museu com en l'escola.

És una activitat que té una durada aproximada de 20 minuts, en la que els educadors tractaran algun dels temes abans esmentats en cada una de les sales del Museu. Segons el tema escollit s'anirà a unes sales o unes altres.

"Sensory journeys" es tracta de descobrir el Museu i l'edifici utilitzant un enfocament multi-sensorial. Són sessions que consisteixen en una sèrie de quatre visites, que hauran de fer els alumnes d'una mateixa classe d'institut, en quatre dates diferents i cada una de les quals es centrarà en un sentit diferent: vista, oïda, tacte i olfacte.

"Citi Money Gallery talks" es tracta d'unes converses interactives que estan dissenyades per tal de que els estudiants s'involucrin en el museu i que explorin els conceptes relacionats amb els diners. Els temes que es poden tractar són els següents:

- La història dels diners
- La noció d'una economia
- Operació Bernhard i el diner fals
- El diner com una eina per la comunicació
- La despesa, l'estalvi i l'endeutament
- Diners en la vida diària
- L'al·legoria monetària d'El mago de Oz

A més de tots aquests temes, els educadors es poden adaptar a una matèria o tema que vulguin tractar.

“Money handling and financial education” una activitat en la que els estudiants són conscients de la importància dels diners i dels seus usos. Hi ha una sessió pel dematí en la que es tracten els temes de la capacitat financera, la ciutadania. En canvi per la tarda, es tracta el tema de l'educació financera.

“Money in the Museum” en aquest cas els estudiants dirigits pels seus professors, faran un seguit d'activitats en torn del museu basats en el tema dels diners. Aplicaran els conceptes de ciutadania i matemàtiques a reptes desconeguts.

“Budge-it budgets” es torna a tractar el tema dels diners. Els alumnes hauran d'analitzar els objectes de la col·lecció sobretot els de la sala 68 i també entendre el desenvolupament del diner i el seu paper en la societat. A més aquesta sessió inclourà una sèrie d'activitats interactives que es centraran en la capacitat financera.

“Maths challenge” és una sessió dirigida pel propi professor, el qual utilitza paquets de materials subministrats pel mateix museu.

El grup d'estudiants roten per les nou activitats en les diferents sales. S'han de centrar en el desenvolupament del pensament matemàtic dels estudiants mitjançant l'ús de processos clau i l'aplicació d'una varietat de conceptes matemàtics en diferents reptes.

“Objects in focus talks” són sessions preparades per tal de recolzar als alumnes que estan estudiant història i que els cal entendre el seu context històric i cultural a partir dels objectes que es poden trobar en el mateix museu. D'aquesta manera els estudiants desenvoluparan habilitats d'investigació utilitzant grans objectes del museu per tal de comprendre un tema més ampli.

“Gallery art sessions” són sessions interculturals basades en la combinació del pensament crític, la discussió, la recerca, decisions i activitats de dibuix. Els alumnes treballaran amb un artista expert en l'educació contemporània, el qual té coneixements de la practica i del pla d'estudis. S'anima als estudiants a fer connexions entre les col·leccions del museu i les diferents cultures.

“Japanese printmaking” activitat en la que els alumnes tindran la oportunitat de treballar amb un artista. Es tracta d'un taller pràctic que es basa en l'amplia col·lecció d'estampes japoneses que hi ha en el museu. Ells mateixos dissenyaran, tallaran i imprimiran els seus propis blocs de fusta amb les tècniques tradicionals.

“Taught handling sessions for SEN” es tracta de viure una experiència a través de la vista, les olors i els sons de l'antiga Grècia, Egipte, Gran Bretanya romana, la Bretanya vikinga o l'Anglaterra medieval a través de les activitats de manipulació multi sensorial. Després els alumnes tindran la possibilitat de visitar el museu, ja que és totalment accessible.

“Introduction to the ancient Greek world for SEN students” per obtenir una introducció als aspectes clau de l'antiga Grècia, els estudiants manipulen objectes, fan activitats multi-sensorials i utilitzen les tecnologies digitals. A més visitaran les galeries gregues, les quals són totalment accessibles i tot seguit recrearan poses d'escultures davant d'una pantalla verda.

“Museum x Design” es tracta d'una sèrie de quatre sessions de treball amb una ampla gamma de professionals creatius, en la que els estudiants trien un àrea de la col·lecció del Museu que vulguin treballar. Tot seguit desenvoluparan fotografies, Adobe Photoshop i habilitats de disseny web CSS, per tal de crear les seves capacitats digitals i fer la seva cartera de treball.

“Art insight” aquesta és una bona oportunitat per que els estudiants desenvolupin un quadern de dibuix i una cartera de treball, gracies al recolzament que els hi ofereix el propi museu. Es tracta d'un programa d'un dia en el que els estudiants estaran en contacte amb l'art i el disseny, en el que ells mateixos desenvoluparan un treball de forma independent. Tal i com ja hem comentat el programa recolza als estudiants en l'experimentació amb materials, dibuix en galeries, practicar el pensament lateral, el fet d'assumir reptes i establir vincles amb la practica artística contemporània.

“Sex and Relationship education” es tracta d'explorar l'educació sexual i les relacions en el Museu Britànic, a través de la investigació d'objectes, activitats i discussions. Es treballa amb un educador aquestes sessions i tenen com objectiu proporcionar d'una manera transversal curricular, creativa i informativa generar discussions a traves dels objectes que es poden trobar en el museu i també a través de temes actuals. A més el museu proporcionarà més material als professors per poder tractar més aquest tema a les aules del centre.

4.3.2 MUSEU THYSSEN

Per tal de portar a terme el disseny dels programes i activitats es va partir del coneixement d'una extensa col·lecció cedida a l'Estat Espanyol pel Barón Hans Heinrich Thyssen-Bornemisza, a la que es va sumar part de la col·lecció Carmen Thyssen Bornemisza. El conjunt d'aquestes obres ens permeten mostrar un recorregut per l'evolució de la pintura des del segle XIII al XX.

Podem dir que l'Àrea d'Educació està centrada en la investigació educativa i en la execució pràctica d'activitats, essent la seva actuació principal aquelles accions en torn a l'educació formal, no formal y social, sense oblidar la importància que donen a la investigació i a l'ús i aplicació de diverses eines educatives, com per exemple la utilització de la Tecnologia i la Comunicació.

És un àrea educativa que té diferents tipus de públic, ja que les edats dels participants són molt diverses, des dels tres anys fins la tercera edat i pel que fa als seus perfils es treballa amb persones amb una gran formació, amb una formació precària, amb persones amb diversitat i altres. Per tant hi ha un gran conjunt de públic que visita el museu i aquests aprofiten els recursos de recolzament interpretatiu que desenvolupa des de l'àrea un gran conjunt de persones, tant recursos virtuals, materials de recolzament interpretatiu i de mediació, com les audioguies, signoguies, guies didàctiques, panels interpretatius i altres recursos.

La filosofia educativa del museu Thyssen es pot dividir en diferents apartats:

1. **Excel·lència educativa:** el que es busca es enriquir aquella societat que ve a visitar el museu i per a fer-ho es té molt present el context educatiu no formal que configura el museu i les possibilitats que obre per explorar diverses línies educatives, entre elles la de donar suport a l'educació formal, les actuacions en la línia de l'educació social o les referides a l'educació no formal.
2. **Compromís social:** des d'aquesta institució no només es busca ensenyar al públic que vol venir a veure el museu, sinó que de la mateixa manera que el públic aprèn, els propis monitors també volen aprendre d'aquestes visites. És a dir que els visitants sempre tenen quelcom que aportar a les institucions

culturals. Es per això que la missió del museu és facilitar l'accés al museu de totes aquelles persones que en vulguin gaudir.

3. **Innovació i experimentació:** aquestes dues paraules a dintre d'un museu són les que ens permeten avançar i diferenciar-nos, i al mateix temps poden ser suport i referència per tal de que altres contextos educatius incorporin noves eines, metodologies i continguts.
4. **Motivació:** una de les missions del museu és facilitar la percepció d'aquest a les persones que el venen el visitar, per tant es vol acabar amb el pensament del museu com quelcom aliè i del qual només en poden gaudir els iniciats, les persones amb una formació i cultura elevada.
5. **Treball en equip:** treballar en l'educació en un museu no es cosa d'una sola persona, sinó que es tracta de l'aportació de diferents punts de vista de tot un equip.
6. **Flexibilitat metodològica:** creuen que cada metodologia educativa o els paradigmes educacionals dels que parteixen tenen els seus pros i contres, i que cada una té una aplicació més òptima en funció de la tipologia de l'activitat o del públic als que està destinat. Per tant, la metodologia que utilitzen es flexible i heterogènia incorporant elements de metodologies basades en el constructivisme, la pedagogia crítica, el connectivisme educatiu, els sistemes deterministes tradicionals, les propostes educatives de Pedagogia per a nens, alguns elements de la pedagogia del caos, etc. Es a dir, creuen en la metodologia del Mashup, un sistema que reuneix i harmonitza estratègies i recursos procedents de fonts heterogènies.
7. **Rigor en l'avaluació:** aquesta avaluació no es només vista per tal de valorar l'eficàcia educativa de les nostres actuacions i propostes educatives sinó que és un instrument privilegiat per explorar noves línies de desenvolupament, noves activitats i programes en els que treballar, i una eina per detectar nous públics i les seves necessitats educatives, es per això que és més important l'avaluació des del punt de vista qualitatiu que el quantitatiu.
8. **Adaptabilitat:** hi ha molts tipus de públic, es per això que no es treballa amb guions educatius rígids, sinó que basen l'acció educativa en un argument troncal i s'adapten els continguts i el discurs prèviament. Tot això ve donat per

la gran importància que donen a l'intercanvi des de l'educador al educat i viceversa.

9. **Transversalitat:** no només es centren en la història, la història de l'art, educació plàstica i visual, sinó que ha de ser un museu transversal, des de la biologia a la literatura, de l'educació cívica a la social... tenen un paper molt important. Aquesta transversalitat propicia la creació d'equips multidisciplinars en el disseny i execució d'activitats, i per tant la incorporació de manera puntual de professionals provinents d'altres disciplines.
10. **Formació dels educadors:** és molt important la formació dels educadors i es per això que dissenyen cursos i seminaris, al mateix temps els animen a seguir formant-se i acudir a foros, com congressos i trobades d'educadors. D'aquesta manera millorar la qualitat dels nostres serveis i ampliar l'oferta.
11. **Creativitat:** les accions fetes en el museu tenen un component creatiu, no només en la concepció i desenvolupament dels nostres programes, activitats i recursos, sinó que també en la execució de tots ells i en la mateixa gestió, planificació i organització de l'Àrea.
12. **Transparència:** un dels exemples més clars de transparència en trobem amb la publicació d'aquest pla educatiu del museu. Des del museu es creu molt en compartir les experiències, tant allò que ha sortit bé com els errors, es per això que la fundació participa en trobades, cursos, seminaris i altres foros en els que es comparteixen experiències amb altres professionals.

Des del museu es treballa l'Educació formal, la no formal i l'educació social. Aquest últim és un programa que va destinat a un públic amb diversitat funcional o intel·lectual, a persones amb malalties mentals i també destinat per a totes aquelles persones que pateixen un risc d'exclusió social. Aquest museu sempre ha estat molt preocupat per aquestes persones des de que es va obrir, es per això que es preocupa molt de tenir una bona accessibilitat i d'eliminar les barreres arquitectòniques, aplicant un sistema de senyalització accessible. Per aquest motiu des de l'àrea d'educació es creant dos tipus de programes, els específics per a cada un d'aquests perfils de diversitat i per altre banda intentar integrar en la resta d'activitats a aquestes persones amb altres col·lectius.

Des del museu es treballa amb persones amb dificultats motores i sensorials. Pel que fa a les persones amb dificultats visuals es disposa d'un ampli catàleg de recursos multisensorials que poden ser utilitzats en tot tipus d'activitats. Les persones que tenen sordera s'ha creat una col·lecció de signoguías en Llengua de Signes Espanyola i dintre de l'equip d'educadors es compta amb un intèrpret en aquesta llengua. A més també s'han creat recursos i activitats per a paralítics cerebrals, persones amb síndrome de Down, autistes, entre d'altres. Pel que fa a les persones amb malalties mentals, les quals també tenen un lloc en les activitats realitzades en el museu, una sèrie d'activitats que es dissenyen amb col·laboració amb els professionals socio-sanitaris que tracten aquestes persones. Per últim hi ha les persones en risc d'exclusió social, com els reclusos, persones sense casa, immigrants, dones maltractades, etc.

Per tant acaba donant molta importància a l'educació informal tot i no ser esmentada des del principi. Podríem dir que es una conseqüència de tot el que es fa, una derivació.

MUSEU ESCOLA:	ACTIVITATS	INFANTIL	PRIMÀRIA	SECUNDÀRIA	BATXILLERAT
VISITES DINAMITZADES	DINTRE I FORA				
	MÓNS ESTRANYS				
	PASEJAR PER UN QUADRE				
	NOSALTRES I LA NATURALESA				
	QUÈ ÉS UN MUSEU?				
	CONEIXENT LLOCS I GENT				
	LAS AVENTURES DE DON QUIJOTE				
	OBRINT CAMINS				
VISITES TALLER	EL MERCAT				

	DELS COLORS				
	SOPA DE LLETRES				
	SENTS EL RITME?				
	TOCAR AMB ELS ULLS				
	EXPERIMENTS CROMÀTICS				
	LA PINTURA ÉS UN MIRALL				
	ART EN 3D				
	TERRA A LA VISTA				
	VISIBLE I INVISIBLE				
	CARTOGRAFIES DE LA MIRADA				
VISITES DINAMITZADES EN ANGLÉS	HELLO PETS				
	HEAD,				

	SHOULDERS, KNEES AND TOES				
	HUMANS AND EARTH				
	PEOPLE AND PLACES				
	ONCE UPON A TIME				
	AHEAD OF THEIR TIME				
VISITAS COMENTADAS	DEL GÒTIC AL RENAIXEMENT				
	EL BARROC				
	LA PINTURA DEL SEGLE XIX				
	VANGUARDIAS HISTÒRIQUES				
	ART DESPRÉS				

	DE LA II GUERRA MUNDIAL				
	COL·LECCIÓ THYSSEN COM MIRALL DEL QUIJOTE				
	MIRADES DE DONES				
	OBRES MESTRES				
VISITES COMENTADES EN ANGLÉS	TO BE OR NOT TO BE				
	A VERY BRITISH DAY				
	GUIDED TOURS				

Taula 2: Activitats proposades pel Museu Thyssen. Font: Elaboració pròpia.

El museu disposa d'un gran ventall d'activitats i en aquesta gràfica només hem posat aquelles que ens interessin pel nostre treball d'investigació. Tal i com ja hem comentat, la nostra proposta didàctica anirà destinada als cursos de segon, tercer i quart d'ESO, es per això que hem pensat que seria interessant fer un estudi de totes les activitats que es destinen aquest grup d'edat en aquest museu, tot i que també em inclòs altres grups d'edat, per tal de que fos més entenedor.

En aquesta activitat "**Obrint camins**" destinada als alumnes de secundària, es tracta d'un recorregut a partir del qual coneixeran obres realitzades per artistes que obriran nous camins dintre de l'evolució de la pintura. Una nova manera de fer una visita guiada diferent a aquelles tan convencionals que reiteradament es realitzen en els museus. Aquesta nova manera de fer la visita provoca que els alumnes siguin més participatius en l'activitat i per tant que se'n puguin enriquir més de l'experiència.

Tal i com podem veure hi ha un gran nombre de visites tallers, però nosaltres ens centrarem en las dels alumnes de secundària, ja que és el nostre objecte d'estudi. Per un costat tenim l'activitat "**Visible i invisible**" es tracta d'un recorregut que tracta els diferents sistemes de representació de la imatge i els seus generes. A més de la seva lectura i evolució d'aquesta a través de diferents èpoques. Per altre banda tenim l'anomenada "**Cartografies de la mirada**" que ens ajudarà a apropar-nos a les característiques de l'art a traves dels símbols, la iconografia, la petjada, la relació espacial i la cartografia.

A més el museu també disposa de visites dinamitzades en angles, entre les que es troba l'anomenada "**Ahead of their time**" en la que es tracta de que els alumnes vegin diferents obres d'artistes i d'aquesta manera puguin veure totes les innovacions que van aportar a l'art. Per altre banda hi ha les visites comentades tant en castellà com en angles, totes dirigides als alumnes de secundària i batxillerat, tal i com es pot observar en la taula. Són recorreguts pels diferents quadres del museu, centrant-nos en l'època que es pretén explicar en l'activitat. En el cas de les visites comentades en angles, es pot fer un recorregut per totes les sales del museu apreciand els diferents tipus d'estil que es van donar al llarg dels anys i tot això en llengua anglesa. A més a partir del 2007 els alumnes es podran endinsar en el món del gran escriptor

Shakespeare i també podran gaudir d'un dia angles, prenen el té i parlant amb angles. Són diferents tipus de didàctiques per tal d'atraure la curiositat dels alumnes de secundària, ja que és un tipus de públic més difícil de captar.

A part d'aquestes activitats esmentades en la taula, abans il·lustrada, també tenim hi ha un altre tipus de didàctica com és el cas de "**Tradició i modernitat**" es tracta de que els alumnes de diferents nivell educatiu coneixen el seu entorn d'una manera més engrescadora i es per això que el que es porta a terme en el museu es l'anomenat "**Un llibre obert en el museu Thyssen-Bornemisza**" es tracta d'un viatge en el que tant els alumnes com els professors descobriran l'art del segle XX. Tot això es farà a través de les Vanguardies històriques de principis de segle i de la segona meitat del segle anterior com l'impressionisme i el postimpressionisme. Es podran veure artistes com Monet, Van Gogh, Picasso, Pollock o Lichtestein entre molts d'altres que es podran veure en el recorregut d'aquesta construcció de la història d'aquell segle i mig en el que els alumnes es podran trobar durant el recorregut.

Aquest museu Thyssen a més, també disposa de visites taller adaptades a aquells alumnes d'educació especial i integració preferent. Es tracta de fer visites especials per aquest tipus d'alumnes, adaptant-la a les seves necessitats particulars i es per això que moltes vegades és essencial que el professor parli amb els educadors del centre. Aquest tipus de visites tenen un objectiu clar el d'apropar als alumnes amb necessitats educatives específiques al món de l'art des d'una perspectiva lúdica i creativa.

El museu també disposa d'una secció anomenada "**Musaranya**" la qual és una comunitat oberta que pretén establir vincles entre el Museu i els centre educatiu no només espanyols sinó també de Portugal i Llatinoamèrica. És un espai a on es pot reflexionar i compartir experiències que vinculen allò que els alumnes fan en els centres d'ensenyament de tots els nivells amb el treball educatiu que es realitza en els museus.

No sempre es tracten els mateixos temes sinó que els eixos temàtics van canviant segons el trimestre i sempre tenen en compte el contingut del museu, per tal de que es pugui fer una visita transversal a la institució. S'han treballat diferents temes

com per exemple el museu i l'experiència i el museu i el so, temàtica del curs acadèmic 2013/14 o també el museu i la ciència, museu i moviment en el curs 2014/15. A més de tot això també es convida a que a través de l'espai DIALOGA es proposin nous eixos de treball del seu interès, per tant el que fan aquí es fer partícip del museu al públic que el vol visitar i que d'aquesta manera en puguin gaudir més. La seva participació és gratuïta i en poden formar part professors de centres escolars, professionals de l'educació tant de l'àmbit formal com no formal i tot aquell que estigui interessat en l'educació i museus.

A més des de l'àrea d'educació ens conviden a participar-hi, ja que gràcies això tindrien accés a molts recursos didàctics relacionats amb el Museu Thyssen-Bornemisza. D'altre banda, és una bona opció per compartir idees, projectes i inquietuds, a més de poder tenir accés al préstec de recursos que podran conèixer i sol·licitar des de la secció materials per l'aula.

En aquesta institució a més, també es forma als futurs docents amb tallers de formació. Una sessió en la que podran conèixer què és el que es fa en l'àrea d'Educació del Museu Thyssen-Bornemisza de Madrid amb públics escolars. Durant l'activitat el que es farà serà una immersió a una visita taller en la que no només viuran l'experiència, sinó que també podran analitzar i reflexionar sobre objectius, continguts, dinàmiques o estratègies que possibiliten l'aprenentatge a través de les obres d'art. A més també s'aproximaran a les possibles connexions entre Museu i Escola com a "**socis per educar**" dedicant un temps oportú als programes dedicats a potenciar els vincles entre institucions educatives.

En el museu també es disposa d'una orientació als centres escolars la qual tracta de donar unes pautes necessàries per poder realitzar un recorregut adaptat a les necessitats dels alumnes i professors per les diverses etapes de la història de la pintura a partir dels continguts del Museu Thyssen, de la Col·lecció Carmen Thyssen i de les exposicions temporals. Es per això que s'han creat una sèrie d'iniciatives per tal de recolzar al professorat:

- Servei telefònic d'informació sobre els continguts de la Col·lecció per oferir orientació.

- Es pot triar dos recorreguts alternatius elaborats pel propi museu, basats en la seva divisió tradicional: per un costat tenim **“Mestres Antics”** **“Mestres Moderns”** o realitzar visites específiques en funció de les necessitats del grup.
- També hi ha la possibilitat de preparar la visita amb anterioritat en el Museu, amb els materials i l'assessorament que el professor necessita.
- A més és possible descarregar els materials des de la secció de publicacions gratuïtes per tal de que el professor estudi amb anterioritat els materials.
- Pel que fa a les exposicions temporals, el museu compta amb guies didàctiques com a material de suport, disponible en les botigues del Museu. Però també es poden consultar les guies de les exposicions temporals realitzades durant el curs passat.

Per últim hi ha el **“Programa espanyol com a llengua estrangera”** en el que a través d'una selecció d'obres d'art, procedents de la col·lecció, l'educador del museu elabora temes audiovisuals amb propostes d'activitats. Recursos educatius que serveixen per recolzar i completar l'ensenyament de l'espanyol en les aules. Aquest ensenyament de la llengua es basa en un aprenentatge visual i amb un alt contingut pràctic. A més es proposa l'ús de les xarxes socials per fer possible la participació de professors i estudiants independentment de la seva localització. L'objectiu del programa és apropar als estudiants que tenen difícil una visita presencial, al museu. Tot això a través de les TAC (Tecnologies de l'Aprenentatge i el Coneixement) i d'aquesta manera permetre'ls la seva pròpia experiència en el museu.

Tal i com hem comentat anteriorment, nosaltres ens centrarem només en aquest tipus de públic escolar que està entre els 12 i 16 anys, es per això que tot i que aquesta institució té altres activitats per altres col·lectius, nosaltres no en farem esment, ja que el nostre estudi només es centra en els alumnes d'ESO.

4.3.3 MUSEU DELS JUEUS DE BERLIN

És un museu que es va inaugurar l'any 2001 i s'ha convertit en una de les institucions més destacades del paisatge cultural europeu. Disposa de grans exposicions, d'una col·lecció permanent, d'un gran treball pedagògic i un programa d'activitats que fan que el museu sigui molt important alhora de la difusió històrica i cultura juevalemanya. Es per aquest motiu que creiem molt important incorporar aquest museu com un gran exemple pedagògic, alhora de tractar el tema de la nostre investigació. Alhora no es tracta d'un museu en el que només hi puguin anar jueus o no jueus, sinó que està obert a tots els públics, joves i adults alemanys i no alemanys, jueus i no jueus.

L'exposició històrica permanent es troba en una superfície de 3000 metres quadrats i el seu recorregut és un viatge d'esbrinament a través de dos mil anys d'història de jueus i alemanys. Hi ha un conjunt de tretze quadres que ens mostren la imatge viva de la cultura jueva alemanya, que va des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat. Trobem objectes quotidians, obres d'art, fotos i cartes, elements interactius i elements multimèdia que mostren com la vida jueva es barreja amb la història alemanya. Aquesta exposició permanent es completa amb un variat programa d'exposicions temporals. A més el museu també ofereix moltes activitats culturals per a totes les edats: concerts, conferències, tallers i funcions de cine.

Cal tenir en compte que és un museu que també ofereix visites guiades de diferents temàtiques i sobretot que ofereix visites a les escoles i els instituts que vulguin conèixer millor la seva història i tot això es fa a partir d'una sèrie d'activitats que proposa el mateix museu i que cada professor triarà, ja que ell mateix ha de saber quina és la més adient per la seva classe. A continuació hi ha una taula on s'esmenta cada una de les activitats que proposen.

Programa educatiu del museu jueu de Berlin:

ACTIVITATS	INFANTIL	PRIMÀRIA	SECUNDÀRIA
No compromises! The Art of Boris Lurie			
Mazel tov: What is happiness to you? Kids' Workshop			
Halakhah and Braided Bread-What goes into the Shabbat-Basket?			
Candles, Wine, and Braided Challah Bread-kids Tour with Baking Workshop			
The Crazy Crooked House: Daniel Libeskind for Children			
Jewish Life and Traditions			
What do Judaism and Islam have in Common?			
The Jewish World in the Middle Ages			
Women in Judaism			
Town, Country, court			
Moses Mendelssohn and the Promise of			

the Enlightenment			
Emancipation and Reform			
Start of the Modern Age-Jews in the Kaiserreich and the Weimar Republic			
The Jewish Response to National Socialism			
Next Year in Jerusalem			
Yoffi means "great"! Introductory Hebrew Course			
The Revolution of 1848 and the Jewish Emancipation			
Survival through Music			
Archive Workshop			
Theatre Workshop			
"It was as simple as that"			
Anti-Semitism Today			

Taula 3: Activitats proposades pel Museu Jueu de Berlin. Font: Elaboració pròpia.

Tal i com hem pogut veure en la taula, una de les activitats que es porten a terme pels alumnes de secundària és l'anomenada **“Candles, Wine, and Braided Challah Bread-kids Tour with Baking Workshop”**. Es tracta d'explicar al públic en què consisteix la festa del Shabam, una festivitats portada a terme pels jueus per celebrar el seu dia de descans, el dissabte. Aquest dia el comencen amb un dinar cerimonial acompanyats de tota la seva família. Per a fer aquesta celebració col·loquen a la taula dues espelmes, vi i dos pans de llevat, aquest últim anomenat *“Challa”* en singular i *“Jalot”* en plural. L'activitat que durant a terme serà la de fer un Jalot, ells mateixos en faran la forma i tot seguit el col·locaran al forn i d'aquesta manera esbrinaran com es fa aquest pa i quina mena de festivitats duïen a terme els jueus.

Un altre de les activitats que proposa aquest museu és l'anomenada **“The Crazy Crooked House: Daniel Libeskind for Children”** es tracta de fer una petita introducció lúdica, adequada a cada grup d'edat, de l'arquitectura de Daniel Libeskind (arquitecte que va dissenyar l'edifici en el que es troba el museu jueu que estem estudiant). Un cop feta aquesta introducció seran els mateixos alumnes els que a través de blocs de construcció, paper, cartró, plàstic i altres materials d'artesanía hauran de crear la seva pròpia boja casa de fantasia.

“Jewish life and traditions” és un altre activitat pensada pels alumnes de la nostre investigació. Es tracta de donar resposta a totes aquelles preguntes que ens fem sobre el judaisme, com per exemple les lleis de la dieta, el Shabat, i el cicle de vida dels jueus religiosos des del naixement fins l'enterrament. Però no és una activitat en la que només es centraran en la tradició que s'ha transmès, sinó que també s'hauran de fixar en tot allò que a canviat al llarg dels segles.

“What do judaisme and islam have in common?” el judaisme va deixar un gran llegat tant al cristianisme com també al islamisme i en aquesta activitat el que s'intenta es que siguin els mateixos alumnes els que arribin a esbrinar quines són aquestes similituds que hi ha entre ells. Una d'elles és la prohibició d'ingerir la carn de porc, ja que l'islamisme ho prohibeix, igual que el judaisme. A més aquests últims no poden barrejar la carn amb els productes làctics, ja siguin ingerits o per cuinar, fins i tot a l'hora de cuinar han d'utilitzar utensilis diferents per tal de que els gustos no es barregin.

“The jewish world in the Middle Ages” aquesta activitat consisteix en fer una visita pel museu, veien com vivien els jueus a l'edat mitjana, les seves costums, la seva religió, quin era el seu calendari, com es guanyaven la vida... i d'aquesta manera que els mateixos alumnes puguin fer una comparació entre els jueus d'aquesta edat mitjana que estan veien i els actuals, quines diferències i similituds es poden observar?

“Women in judaism” la pregunta que ens hauríem de fer seria, com una dona de negocis jueva i mare de 14 nens viuen al segle XVII? Què és el que aprenen a l'escola les

dones? Per què es casen? Aquestes respostes les tenim en una biografia única de Glikl bas Judá (filla de Judá Leib). Una dona que ens descriu les transaccions comercials, els seus viatges, el seu paper com a mare i la seva religió com una part molt important de la seva vida diària. L'activitat consisteix en veure quines són les connexions entre el món de Glikl bas Judá i el dels alumnes de l'activitat.

“Town, Country, Court” una activitat en la que es vol fer una explicació als alumnes dels diferents tipus de jueus que hi havia en la mateixa alemanya nazi, ja que no era el mateix un jueu d'una comunitat jueva rural, que els que vivien a la ciutat i els que estaven a la cort. Es vol mostrar com vivien en aquestes comunitats jueves.

“Moses Mendelssohn and the Promise of the Enlightenment” els principals focus d'aquesta visita són conèixer la vida, obra i els alumnes d'aquest individu, a més de les conseqüències de la il·lustració jueva.

Moses Mendelssohn fue el hijo de un pobre y piadosa escriba Torá de Dessau. A la edad de 14 años, siguió a su maestro para la capital prusiana de Berlín para continuar sus estudios allí²⁰. Es tracta d'un individu que va influenciar molt en la cultura moderna del seu temps. Va ser ell qui va oferir als jueus aprendre alemany, a més de defensar la separació de l'església i l'estat. Defensava que seguir les lleis de la religió jueva era compatible amb la cultura i les convencions de les societats seculares.

“Emancipation and reform” la pregunta que es fa en aquesta activitat és, Com podrien els jueus integrar-se en una societat alemanya i seguir essent jueus? Es tracta doncs que es tracti el tema de la identitat jueva alemanya, alguns es van convertir al cristianisme, altres van continuar essent jueus... es tracta d'una discussió que han de portar a terme els alumnes que fan l'activitat.

“Start of the Modern Age – Jews in the Kaiserreich and Weimar Republic” a finals del segle XIX, el ritme de vida es va accelerar a Alemanya, però en particular a la jove capital, Berlin. Hi va haver un desenvolupament cultural i un canvi en els requisits de comunicació que va marcar una nova era. Van ser els jueus els qui van contribuir a aquest modernisme, en tots els àmbits de la vida urbana.

Es tracta doncs de fer un tour on els alumnes veuran la gran varietat de figures públiques jueves en diferents disciplines, com l'art, la música, literatura, periodisme i negocis i on ells mateixos es podran assabentar a través de les històries de les seves vides, de les oportunitats i les dificultats que hi havia en aquella època.

²⁰ <http://www.jmberlin.de/>

“The Jewish response to National socialism” amb l'arribada del nazisme al poder, aquests van imposar mesures anti-jueves que amenaçaven greument les condicions de vida social i econòmica dels jueus alemanys. A partir del 1941 l'objectiu dels alemanys és l'aniquilació física dels jueus. En el recorregut que es presenta es pot veure quina era la lluita diària que havien de patir els jueus per poder sobreviure. Es poden veure documents personals i certificats que il·lustren tot allò que feien els jueus per poder sobreviure a l'Alemanya nazi.

“The revolution of 1848 and the Jewish Emancipation” es tracta d'un recorregut per l'exposició permanent i la visita al centre d'aprenentatge Rafael Roth. En aquest centre d'aprenentatge, els estudiants amb uns ordinadors aprendran els objectius de la revolució de 1848 i de la lluita per la igualtat jueva. D'aquesta manera se'n adonen de per què va fracassar i com tot allò aconseguit ajuda al desenvolupament d'una nova consciència entre els jueus alemanys.

“Survival through music” es una visita a una de les seccions de l'exposició “la reacció dels jueus alemanys al nacionalsocialisme” i aquesta es combina amb una visita al Centre d'Aprenentatge Rafael Roth. Es dona molta importància a la història de Coco Schumann, qui va experimentar l'exclusió social i la il·legimitat com a jove jueu a Berlín. Quan va tenir 18 anys va ser deportat primer al gueto de Theresienstadt i després al camp d'extermini d'Auschwitz-Birkenau, en el que va sobreviure com a músic dels guàrdies.

Per introduir als visitants en la història multimèdia, des del centre d'aprenentatge Rafael Roth, es va elaborar una fulla de càlcul, aquesta inclou deures i preguntes sobre el que s'ha explicat i està especialment pensat per nivells de I i II de secundària.

“Archive workshop” es tracta de que guiats pels educadors del museu, els joves explorin temes com la emigració o la vida quotidiana sota el règim nazi utilitzant material de l'arxiu. Fer que treballin amb materials originals fa que hi hagi una major immersió en la història i la cultura jueva-alemanya molt més enllà del context històric general.

“Theatre workshop” per tal d'introduir el tema, es mostra als participants els records de la família Simon, que va abandonar Alemanya al 1939 en un transatlàntic anomenat “Imperial” direcció Chile. Els objectes que se'ls hi ensenya il·lustren la difícil situació dels jueus a Alemanya en la dècada de 1930, així com les condicions i oportunitats d'aquesta emigració. A través de “l'Eix de l'Exili”, els participants procedeixen al “Jardi de l'exili” en el subterrani de l'edifici Libeskind, el qual té una disposició laberíntica de esteles de ciment, el qual transmet una gran falta d'orientació pels exiliats. Tot això es fa per posar en context una obra de teatre que els mateixos participants hauran de desenvolupar, amb situacions fictícies basades en la realitat històrica. En aquest taller de teatre “Forçat a l'exili” els participants hauran d'explorar

el tema de l'emigració a través de l'actuació, per tant ens adonem que és un taller que combina tant l'aprenentatge teòric com l'emocional.

"It was as simple as that" es tracta de que els alumnes discuteixin sobre les històries que escoltaran amb uns auriculars i que comparteixin punts de vista personals. Ells mateixos escoltaran unes històries de jueus que ens explicaran com va ser realment la seva experiència de créixer com a jueus a Alemanya, Àustria i Suïssa a partir del 1945. Aquests jueus a més ens proporcionaran fotografies que representen les seves experiències infantils i juvenils. Aquestes instantànies daten de 1947 a principis del 1990 i mostren moltes experiències variades: com l'esperança, els somnis...

"Anti-semitism today" es tracta d'un seminari en el que es vol demostrar que l'antisemitisme el podem trobar avui en dia a tot arreu. Bona part dels participants relacionen l'antisemitisme amb el nazisme i no se n'adonen que avui en dia també es pot trobar.

Es tracta d'un programa en el que primer es farà una introducció al contingut del seminari, una introducció històrica, tot seguit es realitzarà un recorregut pel mateix museu dels jueus de Berlín per tal de saber més sobre les arrels històriques de l'antisemitisme, es discutirà sobre aquest recorregut i tot el que s'ha après i per últim es farà un canvi de perspectiva amb un exercici (amb una pel·lícula) basat en un cas corrent a Berlín i tot seguit es comentarà.

A més de totes aquestes activitats el museu jueu de Berlín també n'ofereix d'altres, però igual que hem fet amb el museu Thyssen de Madrid, nosaltres pel nostre projecte d'investigació només ens centrarem en aquestes que hem esmentat.

5.0. PROPOSTA DIDÀCTICA

Al llarg del treball, hem hagut de fer un estudi sobre la història dels jueus a la ciutat de Girona, ja que el nostre museu tracta aquest tema i n'hem de ser experts. Primer de tot hem de conèixer a la perfecció al museu i la seva història, per tal de poder proposar unes activitats adients pels alumnes de segon, tercer i quart d'ESO.

Un altre dels elements importants era fer un estudi en profunditat de les diferents pedagogies utilitzades en els museus, és a dir els diferents tipus d'educació que es poden dur a terme com la formal, la no formal i la informal, els diferents tipus de didàctica o activitats, com per exemple els jocs de rol, les visites, tallers.... I també l'explicació de com s'ha de portar a terme un projecte educatiu.

Per últim hem volgut fer un estudi de les diferents didàctiques utilitzades en diferents museus de prestigi a nivell educatiu, estem parlant de museus, tal i com hem vist com el British Museum, el Thyssen o el Museu dels Jueus de Berlin.

Un cop fet tot això, nosaltres explicarem el museu d'història dels jueus, museu on volem fer la proposta, per tal de saber què hi ha en el seu interior i què es pot explicar en els joves als qui va dirigida la proposta. A més també exposarem la proposta didàctica actual del museu, perquè d'aquesta manera podrem proposar millores que ajudin al museu a tenir un major nombre de visitants d'àmbit escolar, en aquest cas alumnes de segon, tercer i quart d'ESO. Per últim exposarem la nostra proposta didàctica.

5.1. MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS

Es tracta d'un museu que explica la història de les comunitats jueves que van formar part del nostre país durant més de sis segles. És un museu que recull la seva herència i mostra un dels llegats més importants de la ciutat de Girona i imprescindible per la nostra història.

El principal objectiu del museu és el de preservar i difondre la història de les comunitats jueves de Catalunya, que al llarg de tota l'edat mitjana van formar part i van contribuir en els esdeveniments històrics i en el desenvolupament cultural i científic del país. Un museu que el que vol és explicar les formes de vida dels jueus a la Catalunya medieval.

Es tracta d'un edifici d'una planta i tres plantes superiors, cada una d'elles tracten temes diferents sobre la història jueva de la catalunya medieval. En el cas de la planta baixa, tal i com podem veure en el mapa que mostrarem a continuació:

Mapa 1: Planta baixa del Museu dels jueus de Girona. Font: pàgina web del museu.

Es tracta d'un pis en el que el museu compta amb la recepció de la institució, on els visitants poden comprar la seva entrada i també amb la botiga, en la que es poden adquirir diferents llibres que tenen a veure amb la temàtica del museu, és a dir llibres molt relacionats amb el món jueu.

En el primer pis es tracten sis temes diferents repartits entre les sis sales que hi ha tal i com podem observar en el mapa:

1a PLANTA - MUSEU

1. Espais de call
2. Les Aljames
3. La Catalunya jueva: els Calls
4. Les primeres poblacions jueves a Catalunya
5. La Sinagoga
6. El Cementiri

Mapa 2: Primera planta del Museu dels jueus de Girona. Font: pàgina web del museu.

Entre els sis temes que es tracten està “La vida en Comunitat” el qual el podem trobar a la sala 1. Es tracta el tema de l’aljama que era la institució que regia la vida jueva a la Catalunya medieval. Gràcies aquests organismes, els jueus i les jueves podien viure segons la seva llei, la qual els guiava dia a dia en els actes quotidians i també en els moments de gran importància. Aquestes aljames de les que parlem, depenien dels poders i privilegis reials. Els dirigents eren els homes savis i destacats de la comunitat i eren els membres de les famílies amb més poder social i econòmic.

El segon tema que es tracta és el de “Festivitats i Tradicions” i el podem trobar a la sala 2-3 d’aquest primer pis. El judaisme compta els anys segons la data de la creació del món. El dia més important de la setmana és el xabbat, el dia de descans setmanal. Al llarg de l’any es fan diferents festivitats, segons un cicle litúrgic que es basa en la memòria històrica i religiosa del poble jueu. Una de les festivitats més destacades és la Pasqua (Pésaj), que recorda l’alliberament d’Egipte i l’arribada a Terra Promesa.

El tercer tema és “El Cicle de la Vida” el qual es troba a la sala 2-3 del mateix pis. El matrimoni era molt important per un jueu i una jueva, ja que permetia complir el manament de Déu “creixeu i multipliqueu-vos”. Al cap de vuit dies de néixer, els nens eren circumcidats, en record del pacte d’Abraham. En el cas de la Catalunya medieval, les famílies celebraven els naixements amb una cerimònia anomenada *Vijola*. El *Micvé* o *Bany ritual* era l’espai on les dones complien el manament de purificació al qual estaven obligades en moments importants del seu cicle vital.

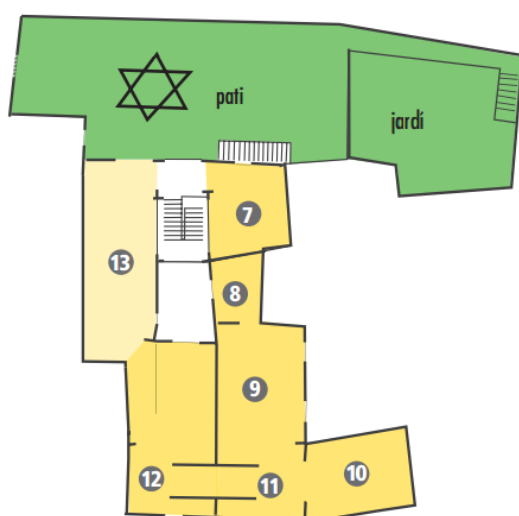
En el cas del tema dels "Calls" el podem trobar també a la sala 2-3. Call s'anomena als barris jueus de les ciutats catalanes, les quals disposaven de sinagoga, micvè, forn, escorxador i altres espais necessaris per a la vida jueva.

Durant molt de temps es va viure amb una gran harmonia, però al segle XV els atacs i els sentiments antijueus van convertir els calls en espais marginals i llocs de reclusió obligada per a la població jueva.

En la sala 5 hi trobem el tema "La Sinagoga" la qual era el nucli de la comunitat, un lloc d'estudi, pregària, reunió i també de celebració. No feien falta grans espais ni arquitectures de grans dimensions, sinó que amb només una cambra on es poguessin reunir deu homes adults (*minian*), per estudiar la Torà i celebrar les cerimònies litúrgiques n'hi havia prou. El *Séfer Torà* (Rotlle de la Llei) era la peça més important i valuosa de la sinagoga. Es guardava dins l'Aaron ha *Qodeix* (armariet sagrat), i es treia pel *xabbat* i les festivitats religioses.

El tema del "Cementiri" el podem tractar en les sales número 6. Les comunitats jueves tenien els seus propis cementiris, situats en terrenys que tenien unes estrictes normes de puresa i d'ubicació. En alguns llocs, com el de la ciutat del nostre estudi, Girona, aquest indret rebia el nom de Montjuïc o muntanya jueva, com també és el cas de Barcelona. A sobre de les tombes es col·locaven pedres amb epitafis hebraics en record de les jueves i dels jueus que hi havia enterrats.

En el cas del segon pis del museu, podem trobar sis sales més, tal i com es pot apreciar en el mapa:

2a PLANTA - MUSEU

7. L'herència cultural
8. Mossé ben Nahman, el mestre de Girona
9. Les ciències i els sabers
10. Les difícils relacions i La violència
11. La societat conversa i l'expulsió
12. L'exili
13. Exposicions temporals

Mapa 3: Segona planta del museu dels jueus de Girona. Font: pàgina web del museu.

En la sala 7 d'aquest segon pis es tracta el tema "Herència Cultural" hi havia jueus catalans que eren filòsofs, poetes, literats, astrònoms, astròlegs, cartògrafs i metges. Personalitats molt destacades que conformaven un capítol molt important del saber medieval. A Girona va ser molt important la saviesa que van aportar els jueus, ja que hi havia la prestigiosa escola de càbala, que va donar una gran importància a la ciutat.

En la sala 8 es tractava el tema "Mossé Ben Nahman, el Mestre de Girona" la més alta autoritat religiosa va néixer a Girona cap el 1194, era filòsof, talmudista, cabalista, poeta i metge, es coneix també amb els noms de Ramban, Nahmànides o Bonastruc ça Porta. Al final de la seva vida va partir cap a Israel i va morir a Acre, cap el 1270. S'ha conservat el seu segell de bronze amb una inscripció hebrea que el recorda: "mose barbi nahman gerondi nu'ah nefesh hazaq" (mossé, fill de rabí nahman, el gironí, tingues coratge).

El tema "El pa de cada dia" es tracta a la sala 9. Lloc en el que es fa referència a les professions més comunes entre jueus i jueves de l'època medieval, aquelles que estaven relacionades amb l'artesania i el comerç de diferents productes. Molts jueus i força jueves es dedicaven al préstec de diners, i la seva clientela la formaven cristians de totes les condicions socials. Com a científics van destacar en astronomia i cartografia, a més de ser alguns autors molt importants en els tractats mèdics. Moltes de les dones jueves tenien bons coneixements de practiques i de remeis curatius, que transmetien de generació en generació.

En la sala 10 es tracta el tema "La Coexistència de Cultures" les comunitats jueves que vivien a Catalunya eren grups petits amb inferioritat jurídica i real respecte de la comunitat cristiana. Tot i els intercanvis que hi va haver entre jueus i cristians a nivell cultural, econòmic, comercial i fins i tot llaços d'amistat, mai es va donar una veritable convivència, ja que la seva relació es va limitar a la coexistència, pacífica en algunes ocasions i dramàtica en moltes d'altres.

En aquesta mateixa sala 10 també es tracta un altre tema "La Violència" va ser al segle XIV quan es va començar a estendre la violència contra les comunitats jueves, arrel dels grans avalots als calls l'estiu de 1391. Després de l'atac de la nit de Sant Llorenç, els jueus i les jueves de Girona es van refugiar a la torre Gironella. Allà hi van estar aproximadament 17 setmanes, per salvar-se dels atacs dels cristians.

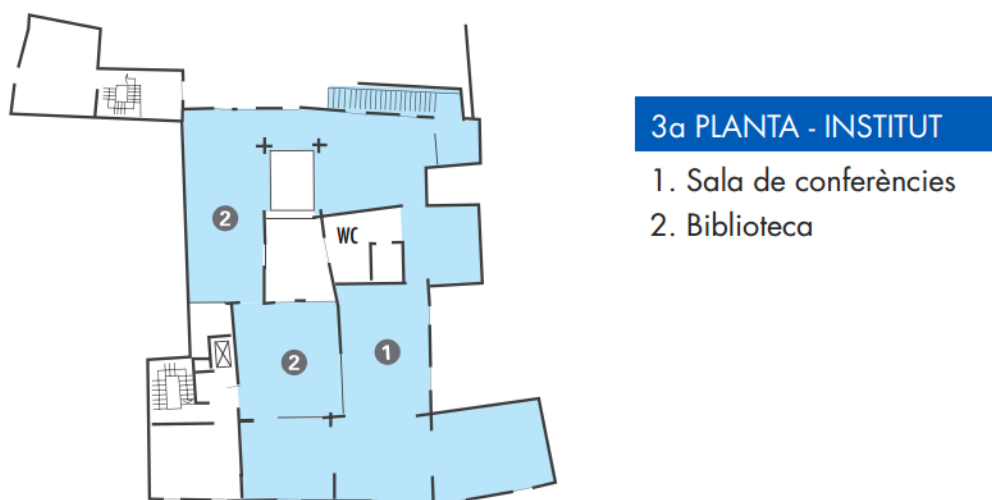
El tema "La Societat Conversa i La Inquisició" el podem trobar a la sala 11. La violència contra les comunitats jueves va tenir com a resultat un gran nombre de conversions al cristianisme. La majoria dels batejos van ser deguts a la pressió i a la violència, molts d'aquests

practicaven el judaisme en secret, tot i que alguns batejos van ser totalment sincers. El 1478 els Reis Catòlics van crear el Tribunal de la Inquisició, el qual controlava de molt a prop els conversos, que als seus ulls eren tots sospitosos de judaïtzar.

A la sala 12 hi podem trobar "L'Expulsió" seguint el que dia l'edicte d'expulsió, el 31 de Juliol de 1492 totes les persones jueves que no s'haguessin batejat havien d'abandonar el país. Però la veritat es que van ser pocs els que van marxar, tot i així les conseqüències van ser nefastes. Amb aquesta expulsió es va perdre una important aportació cultural i es va perdre una gran diversitat i una coexistència molt enriquidora.

A més en aquesta mateixa sala també es tracta "La Diàspora" la qual es va produir a l'estiu de 1492, moment en el que abandonaven el país del qual feia segles que en formaven part. Deixaven enrere una història i terra, s'emportaven tradicions, costums i rituals. En aquest moment es convertien en guardians d'una memòria col·lectiva i d'una llengua pròpia, que es va perdre en el temps.

Per últim trobem el tercer pis de l'edifici on podem trobar elements clau d'aquest museu tal i com es pot veure en el mapa:

Mapa 4: Tercera planta del museu dels jueus de Girona. Font: pàgina web del museu.

Planta en la que hi podem trobar l'institut d'estudis Nahmànides, es tracta d'un institut que porta el nom de l'il·lustre rabí gironí Mossé ben Nahman o Nahmànides i va ser creat al 1997 amb l'objectiu de recuperar, estudiar i difondre la història de la comunitat jueva de Girona. El seu objectiu es concreta en la recerca i formació i es complementa amb la biblioteca especialitzada, la qual té un lliure accés i consulta.

Aquest institut treballa en dues grans línies: la formació i la difusió. S'ofereixen programes acadèmics i científics que inclouen l'organització de congressos internacionals, cicles de conferències, cursos de cultura i d'història, seminaris adreçats a diferents col·lectius (com poden ser professionals de l'educació o del turisme) classes de llengua hebrea, tallers i activitats destinades a famílies i a nenes i nens de totes les edats. A més també participen en les activitats que s'organitzen des d'altres entitats i institucions amb l'objectiu de donar a conèixer la història i la cultura jueves de la ciutat.

També desenvolupen projectes de recerca i estudi de la Girona jueva, recuperació de llinatges i famílies i història de les dones jueves. Es recopila la informació de les bases de dades, que estan a l'abast de tota persona investigadora i interessada en aquest tema. Tot seguit es publiquen els resultats obtinguts en revistes i llibres de temàtica especialitzada, tant a nivell nacional com a nivell internacional.

A més d'aquest institut d'estudi i de la biblioteca aquest tercer pis, tal i com es pot veure en el mapa, també disposa d'una sala de conferències, per tal de que algun conferenciant vingui a explicar quelcom o quan algun investigador vol explicar el treball que ha dut a terme.

Tota aquesta explicació ens fa pensar que aquest museu no es tan sols un museu d'història dels jueus, sinó que darrera de tot això també hi ha un institut que es preocupa per a fer una major recerca del tema i publicar-ne totes les conclusions a les que s'hi arriben.

5.2. DIDÀCTICA ACTUAL DEL MUSEU D'HISTÒRIA DELS JUEUS

El **Museu d'Història dels Jueus**, és un museu en el que es poden sol·licitar visites lliures, i formen al professor per tal de que sigui ell mateix qui doni les explicacions necessaris, sense la necessitat d'un monitor. L'altre opció, és fer les visites didàctiques programades pel propi equip pedagògic del museu.

- **Visites didàctiques:**

- ✓ **“La Girona dissident: judaïtzant, bruixes i heretges a la Girona moderna”** es tracta d'una visita adreçada alumnes de secundària. És una visita didàctica en la que es tracta d'ensenyar als alumnes l'exposició temporal.
- ✓ **“Girona, ciutat jueva”** activitat adreçada a secundària. Es tracta d'una activitat al voltant de l'evolució històrica i urbanística que ha patit el call de Girona entre els segles X i XV. Va acompanyada d'un material didàctic pels nens, per tal de que disposin d'una cronologia, un mapa del call jueu del segle XII al XV i també un glossari de terminologies d'història i cultura jueves.
- ✓ **“La vida als calls”** adreçada al cicle superior de primària, secundària. Es tracta d'una visita didàctica per les sales del museu per tal de que els alumnes arribin a conèixer la vida quotidiana de les comunitats jueves medievals. A més aquesta activitat disposa de fitxes de treball, unes per primària i les altres per secundària.
- ✓ **“Itinerari: La Girona jueva. El call”** està pensada pels alumnes de cicle superior de primària i secundària. Es tracta d'un recorregut educatiu pel barri jueu de Girona, hi ha d'haver un treball previ, durant i després de l'itinerari. Pel que fa al treball previ, els nois i noies han de conèixer abans de fer l'itinerari el lloc que visitaran. El museu proposa dues activitats, la primera **“El call dins la ciutat de Girona”** en la que sobre un plànol del centre històric de Girona, els alumnes podran veure ombrejat el territori del call jueu. Es tracta de que ells mateixos identifiquin diversos espais i monuments de la ciutat. La segona **“Inici de la història dels jueus catalans i gironins”** una activitat en la que el professor explicarà la història dels jueus a partir de la lectura d'un llibre **“La Girona jueva. El call: Els jueus de Girona. Traces de la seva història”**. Durant l'itinerari els alumnes hauran de fer una fitxa en la que resseguiran sobre el mapa el camí que fan durant l'itinerari i per últim hauran de fer unes fitxes.

5.3. PROPOSTA

Un cop ja hem vist tot el que es pot realitzar en un museu a nivell pedagògic, les diferents propostes que presenten tres dels grans museus coneguts internacionalment pel seu èxit didàctic i el treball fet fins ara en el museu d'història dels jueus, passarem a explicar detalladament la nostra proposta pels alumnes de segon, tercer i quart d'ESO, tal i com hem esmentat anteriorment, és a dir ens centrarem en l'educació formal.

Tal i com hem vist al llarg de tot el marc teòric, el ventall d'activitats per a realitzar en un museu és molt ampli, ja que hi ha diferents maneres d'enfocar-ho, però totes poden ser eficients, no hi ha una millor que l'altre si es fan bé. Ens hem adonat que cada cop més es realitzen menys visites convencionals, ja que el que es vol des del museu és introduir una interacció amb el públic, amb els visitants, en aquest cas amb els joves. És una bona manera perquè ells també formin part de la institució museística i que aportin per tant, el seu punt de vista. Les visites teatralitzades, per exemple, són un element molt important per a crear aquesta interacció, ja que provoca un diàleg amb el públic. Els jocs de rol són imprescindibles, ja que no és el guia qui explica quelcom, sinó que el propi visitant crea les seves pròpies idees sobre un tema concret, un element molt important que cal inculcar al públic al que ens volem dirigir amb aquesta recerca. Per últim tenim els tallers, imprescindibles en qualsevol activitat pedagògica en el museu, ja que gracies al taller, el públic s'emporta a casa un record d'allò que li han explicat en el museu i conseqüentment, aquest públic pot provocar que altres visitants vulguin gaudir del museu, ja que no podem oblidar que el boca a boca és molt important per les institucions museístiques.

Es tracta doncs de fer una proposta en la que no només es tingui en compte la història dels jueus, sinó que tal i com hem esmentat, els joves també aprenguin quelcom diferent, com per exemple la cultura o la religió jueva. Tot això no es farà d'una manera convencional, sinó que pensem que per tal de que s'assoleixin millor els conceptes és molt important que es faci d'una manera didàctica, com per exemple debats, jocs de rol, les TIC o fins i tot visites teatralitzades. Són diferents maneres de viure el museu, que poden cridar molt l'atenció dels joves que volem que ens visitin, tot i que en el nostre cas vindrien d'alguna manera oblidats pels instituts, però si volem que tornin a trepitjar el nostre museu, tot i ser un gran repte, cal fer unes activitats que els arribin a engrescar de tal manera que vulguin tornar a viure l'experiència.

Creiem que el tema dels sentits és molt important i tal i com ja hem vist ha estat treballat en altres museus com el British Museum. En aquest cas intentarem treballar amb el

sentit del tacte, la vista i també de l'olfacte i tot això realitzant els diferents tallers que més endavant enumerarem. Per altre banda però, pensem que en aquestes edats també és molt important el parlar en públic i es per això que posarem molt d'èmfasis en aquest fet, ja que al llarg de la seva vida hauran de parlar molt en públic i han de saber exposar les seves idees i quin millor lloc que un museu per poder-les expressar.

Cal tenir en compte però, que el museu no només pot ser visitat pels alumnes de diferents escoles i instituts sinó que un tema que també podríem incloure en el nostre treball seria el tema de les famílies, ja que no podem perdre de vista que cada dia són més les famílies que visiten els museus, moltes vegades engrescades per allò que han vist els seus fills amb les escoles. Però la veritat es que en aquesta proposta aquest tema no el tractarem, ja que tal i com hem dit ens volem centrar en aquells alumnes que estan cursant segon, tercer i quart d'ESO.

El que sí tindrem en compte alhora de fer-la és el tema dels pocs recursos que tenen alguns instituts i es per això que nosaltres proposarem una **Maleta Didàctica**, en la que professors de diferents instituts podran llogar quan els hi sigui oportú, per tal de fer la visita al museu, en el mateix institut. D'aquesta manera fem que moltes escoles que no tenen la possibilitat de desplaçar-se fins el museu, els seus alumnes tinguin la oportunitat de saber què hi ha en el museu i què s'explica. En l'interior de la maleta hi ha diferents materials per tal de fer més amena la classe i així que puguin veure els diferents objectes que hi ha en la institució. A més a més es donarà la possibilitat també, de que alguns especialistes del museu es desplacin fins l'institut per tal de que siguin ells mateixos els que expliquin el que hi ha en el museu i així apropar una mica més la cultura a aquells instituts que no tenen la possibilitat d'anar-hi.

La nostre proposta consta de diferents activitats a realitzar a dintre i fora del museu (en el call), a més pel que fa als tallers que exposarem volem realitzar-los en una part de la sala on es fan les exposicions temporals, ja que és un espai força ampli i hi ha lloc per fer una bona exposició temporal i també per tenir un lloc més tancat i posar taules per portar a terme els tallers. Per últim hi haurà les activitats voluntàries per realitzar a classe o a casa, tal i com el professor ho estipuli:

	ACTIVITATS	SEGON D'ESO	TERCER D'ESO	QUART D'ESO
VISITES	Visita Convencional.			
	Visita Teatralitzada: El món jueu a través dels ulls d'una dona.			
	Visita Teatralitzada: Com era el Call Jueu?			
JOCS	Cristianisme versos judaisme.			
	Sota el poder de la inquisició.			
	Seria possible sobreviure en un camp de concentració?			
	Avui en dia pot ser possible l'antisemitisme?			
	Compres, vens o prestes?			
TALLERS	Séfer Torà			
	Ketubah nupcial			
	Celebració de la festa Shabat: què es necessita?			
MALETA DIDÀCTICA	Un viatge al món jueu.			

Taula 4: Proposta d'activitats pel museu. Font: Elaboració Pròpia.

Com es pot veure en la taula anteriorment presentada, es presenten diferents activitats per portar a terme en el museu d'història dels jueus, visites guiades, jocs, tallers i una maleta didàctica. Cada una d'elles portarà adjuntat en els annexos la seva fitxa, per tal de ser un resum de l'explicació de l'activitat. A més de fer una proposta d'activitats posteriors a la visita al museu, per tal de que els professors puguin treballar allò explicat a classe.

Començarem amb les visites guiades, tres visites diferenciades i les tres enfocades per segon, tercer i quart d'ESO, ja que creiem que són visites que no variaran segons el tipus d'edat d'aquests joves, ja que estan enfocades per aquests tres tipus d'edat.

La primera de les visites és la **convencional**²¹, de la qual no som gaire partidaris, ja que, creiem que allò essencial avui en dia és la interacció, un diàleg entre l'educador i el visitant i que per tant que no sigui només el segon qui aprengui del primer, sinó que també sigui a la inversa. Cal dir, però que hi ha molts professors que prefereixen aquest tipus de visita, ja que el que volen és que l'educador els faci l'explicació de què és el museu, per a què serveix, què hi ha i la història en si del museu. Aquesta seria una de les possibilitats, però també és possible que sigui el mateix professor qui vulgui fer l'explicació i que per tant no necessiti a cap educador, sinó que ell mateix es prepara l'explicació que vol fer als seus alumnes. Ja hem pogut veure que actualment una de les opcions que proposa aquest museu és la de formar als professors per tal de que siguin capaços de fer una bona explicació.

Per aquest motiu pensem que en aquest tipus de visites les activitats posteriors no són necessàries, ja que el propi professor en l'institut ja farà esment alguna de les coses explicades en el museu o remarcarà quelcom li hagi interessat.

La segona opció seria la de realitzar una visita teatralitzada que en aquest cas, nosaltres en proposem dues, ja que creiem que és una de les activitats més imprescindibles d'un museu, agrada tant a grans i petit i és una manera d'atraure l'interès dels visitants, ja que interactuen amb un personatge i d'aquesta manera els és més fàcil posar-se en el seu lloc amb tot el que va succeir al llarg de la història.

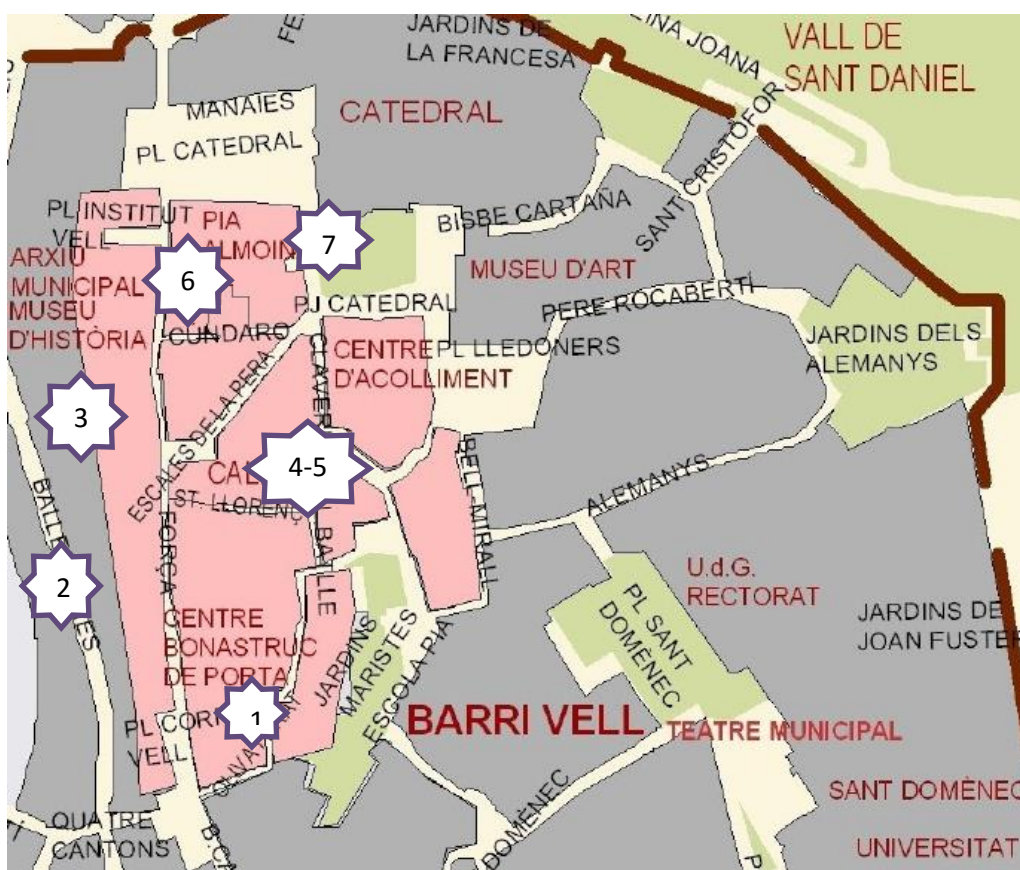
Una d'aquestes visites és l'anomenada "**El món jueu a través dels ulls d'una dona**"²² ja que després de fer la visita al museu, la pròpia Sílvia Planes, ens va comentar que un dels grans temes que es volien abordar en el museu, era la visió de la dona jueva. Es per això que vam pensar que seria interessant realitzar una visita guiada en la que una dona jueva, és a dir algú

²¹ Annexa 1

²² Annexa 2

disfressat de dona jueva, faci un recorregut per tot el museu explicant la visió de la dona. D'aquesta manera el públic no tindrà una visió típica de la història jueva, sinó que la podrà esbrina d'una manera totalment innovadora i diferent.

La segona visita teatralitzada és l'anomenada **"Com era el Call Jueu?"**²³ en la que un personatge vestit com a jueu fa un recorregut per tot el call, ja que també és interessant que no només coneguin el museu, sinó que vegin també el lloc en el que vivien i alhora el lloc en el que es trobaven aïllats de la resta del món. En aquest recorregut seran els propis visitants els que a partir dels seus telèfons mòbils, ja que avui en dia casi tots els nens tenen telèfon mòbil i sinó fan l'activitat amb el telèfon d'un altre company, enfocant una part del call, com per exemple una casa, a partir de la realitat augmentada puguin veure com era aquella casa abans i com és ara i d'aquesta manera no només veuen el call tal i com és ara sinó com era abans, en el seu moment més àlgid. Cada un dels elements que podran ser vistos a partir de la realitat augmentada estaran marcats per un número, per tal de que tots els alumnes puguin saber quins són els elements que han d'observar.

Mapa 5: Recorregut de l'activitat proposada. Font: pàgina web del museu i elaboració pròpia.

²³ Annexa 3

En el **número 1** tal i com es pot veure en el mapa, podran veure a través del seu telèfon i de la realitat augmentada el centre bonastruc ça porta, és a dir que podran veure el mateix museu jueu tal i com era abans i comparar-lo amb com és ara.

En el **número 2** hi tenim el Carrer de la Força, l'antiga via romana, el cardo maximus imprescindible de ser conegut, ja que va ser un dels carrers més importants, per on es podia entrar al call jueu.

En **el 3** hi tenim l'Escala de la pera situat a la banda dreta del carrer de la força, puja en diagonal fins a la catedral. Va ser una de les vies més lluminoses del call i alhora també comunicava amb un altre via el carrer de Cúndaro.

El carrer de Sant Llorenç el tenim situat en el mapa en el **número 4**, és el veritable cor del call i molts estudiosos troben semblances entre aquest carrer i el casc antic de Jerusalem, es per això que és un dels carrers més visitats. En aquest mateix carrer hi trobem la Casa de Lleó Avinay, el tenim en el mapa amb el **número 5**. En el moment de l'expulsió dels jueus aquesta casa era propietat del rector de l'Aljama Lleó Avinay i es per això que porta aquest nom. El pati notable d'aquest edifici privat es pot contemplar, una petita part, des del carrer de Sant Llorenç, pati en el que destaca el pou, construït poc després de l'expulsió, la columna romànica i els finestrals gòtics que hi ha en les parets que l'envolten.

En el **número 6** hi destaca el Carrer Cúndaro era un dels carrers que comunicava el límit superior del barri jueu. Per últim tenim el **número 7** en el que hi destaquem la Plaça de la Catedral, era l'anomenat Mercadell on hi havia un dels antics mercats medieval de la ciutat. De fet aquesta plaça està en el carrer de la força i aquesta acaba amb un portal anomenat Mercadell.

En el cas dels jocs en volem proposar cinc, tal i com es pot veure en la taula abans exposada. El primer d'ells és l'anomenat "**Cristianisme versos Judaisme**"²⁴ el qual consisteix en que els visitants, alumnes de segon i tercer d'ESO, ja que són alumnes que estan començant a tocar el tema dels jueus amb els reis catòlics i la seva expulsió i creiem que aquest joc és una bona manera d'aclarir les idees i de veure quines són les diferències que els porten al final a no entendre's i a la seva expulsió.

Es tracta doncs de que els alumnes que volen fer aquesta activitat discuteixin sobre les diferències que hi ha entre el cristianisme i el judaisme, en la mateixa sala en la que proposem

²⁴ Annexa 4

fer els tallers. Per exemple que els jueus tenen prohibit ingerir carn de porc com en el cas de la religió islàmica o que tenen prohibit barrejar, ingerir o fins i tot utilitzar els mateixos utensilis per carn i productes làctics. Són elements que després de fer una visita guiada amb el monitor i de la seva explicació han de tenir clar i no haurien de tenir cap problema en fer l'activitat.

El segon joc és **“Sota el poder de la Inquisició”**²⁵ també per alumnes de segon i tercer d'ESO ja que tal i com hem pogut veure estan tractant o han tractat ja el tema dels Reis Catòlics i per tant el tema de la inquisició i tot el que comporta aquest tema.

Es tracta d'un joc de rol en el que dividirem la classe en tres grups, en la mateixa sala dels tallers i cada grup tindrà a unes persones que seran jutjades per la inquisició i uns altres que seran els inquisidors, d'aquesta manera s'hauran de posar en la pell del seu personatge i donar arguments per a jutjar a aquella persona o per defensar-se i per tant no ser jutjada. En la inquisició es jutjava, en l'època dels reis catòlics, aquells jueus que deien que s'havien convertit en cristians, però que continuaven celebrant ritus religiosos o festivitats de la religió jueva. aquests eren denunciats per algun veí o per alguna altre persona i aquests havien d'anar a judici per tal de defensar-se i no ser jutjats. És un joc molt enriquidor, ja que ajuda als visitants a argumentar a donar solucions als problemes i sobretot a defensar una postura que potser no es la que ell o ella defensaria.

El tercer joc **“Seria possible sobreviure en un Camp de Concentració”**²⁶ una activitat pensada pels alumnes de quart d'ESO, ja que tal i com hem pogut veure, aquests alumnes estan tractant el tema de l'holocaust i per tant els camps de concentració. Com que és un tema que ells mateixos amb els professors ja han tractat en el institut, nosaltres des del museu els volem proposar veure en la pantalla del primer pis, un documental en el que es poden escoltar les experiències de persones que han estat en camps de concentració i que per tant van patir grans barbaritats.

Creiem que, tal i com abans hem fet amb els alumnes de segon i tercer, és molt important el tema de la discussió, que cada un dels alumnes aporti la seva opinió sobre un tema en concret, ja que d'aquesta manera el que li està inculcant es que la seva veu també és escoltada i que aleshores també és important. Es per això que després de veure el documental, en el mateix lloc volem que discuteixin sobre si avui en dia seria possible sobreviure en un Camp de Concentració. Hem de tenir present que estem en un altre segle i que les coses han canviat molt, la societat ha avançat molt i tenim molts estris que abans

²⁵ Annexa 5

²⁶ Annexa 6

mancaven, es per això que volem que els joves reflexionin sobre sí avui es podria sobreviure en un camps. Nosaltres tenim moltes coses, internet, jocs, mòbils, podria viure la nostre societat sense tots aquests elements? Abans et treien la dignitat, el nom, entre d'altres coses, seria possible aguantar tot això avui? Seria més difícil?

Un altre proposta "**Avui en dia pot ser possible l'antisemitisme?**"²⁷ és una activitat també pensada pels alumnes de quart d'ESO, tal i com hem dit, el tema de la discussió en aquestes edats el trobem imprescindible, ja que estan començant a donar la seva opinió en públic i volen ser escoltats. Es per això que un cop treballat a classe tot el tema de l'holocaust i de saber totes les barbaritats que van succeir, els hi preguntem, seria possible avui en dia l'antisemitisme? Alguns estaran a favor un altres en contra, però el que volem des del museu és que argumentin el perquè diuen que sí o perquè diuen que no, les raons i arguments de la seva resposta.

És una pregunta molt important la que fem en aquesta activitat, perquè estem segurs que molts diran que no és possible, ja que tot el que va passar en aquell moment ens va quedar marcat, no només als alemanys i jueus, sinó a tot el món, però la veritat es que no es difícil arribar en aquesta situació, simplement cal dir les paraules adequades i que tots et segueixin.

L'última de les activitats torna a ser un joc de rol "**Compres, vens o prestes**"²⁸ en el que tornem a dividir el grup en tres i cada un dels grups tindrà un rol, uns seran els compradors, els altres els que venen i l'últim grup els que presten els diners. Si ens hi fixem ve, són activitats que han realitzar al llarg de la seva vida els jueus, ja que sempre se'ls ha considerat grans prestadors de diners.

Els visitants estaran en la sala dels tallers i cada un tindrà el seu rol, els que venen estaran en una taula amb tots els objectes i els que presten els diners estaran en un altre taula per tal d'ajudar a tots aquells que ho necessitin, per l'altre costat hi haurà els compradors que s'hauran d'apropar a la taula dels venedors a comprar quelcom i al veure que no tenen suficients diners hauran d'anar a la taula dels prestadors, per tal de que els deixin diners i així poder comprar. És una activitat en la que cada un d'ells a de fer bé el seu paper i per tant han de ser bons negociadors, ja que és una de les característiques dels jueus. Creiem que és una activitat molt important, perquè tal i com passava amb altres ja esmentades, han d'assumir un

²⁷ Annexa 7

²⁸ Annexa 8

altre rol i han de saber parlar i negociar per tal de sortir guanyant en el moment del préstec o de la venda, ja que són grans negociadors.

Pel que fa als tallers que proposem en són tres, són una bona manera de fer quelcom

Imatge 4: Séfer Torà. Font: pàgina web del museu.

que ells mateixos fan i que es poden emportar com a record a casa. El primer dels tallers es l'anomenat "**Séfer Torà**"²⁹ pensat per alumnes de segon i tercer d'ESO, es tracta de que facin un rotlle de la llei, el qual s'utilitzava per la festa del shabat i festes religioses.

Es tracta de que facin un rotlle de la llei ells mateixos, en el que puguin escriure unes normes per a les seves festes i d'aquesta manera que tothom sàpiga el que pot i no pot fer. Creiem que és una bona oportunitat per aprendre com eren aquests tipus de rotlle i què hi havia escrit, ja que primer en llegiríem un model per saber com es feien i tot seguit ells farien un explicant les seves normes.

El segon taller que proposem es l'anomenat "**Ketubah nupcial**"³⁰ és el document del casament que han de tenir tots els matrimonis a casa seva escrit en arameu, en el que l'home promet complir les seves obligacions amb la seva esposa, com vestir-la, protegir-la, complir amb el seu matrimoni, preocupar-se de la seva salut i de la seva sepultura. A més en cas de divorci o viudetat, també protegeix els drets de la dona.

El taller consisteix en que els alumnes de segon i tercer d'ESO elaborin una Ketubah cada un amb noms inventats i d'aquesta manera que aprenguin com és aquest document i com s'elabora. A més aprendran què significa ser una dona jueva i els sacrificis que ha de fer a l'hora de contraure matrimoni.

El tercer i últim taller és l'anomenat "**Celebració de la festa Shabat: què es necessita?**"³¹ és un taller que es realitza en la sala que hem esmentat per portar a terme els tallers. Primer de tot abans de desenvolupar-ho, es tractarà el tema de com es cuinava a l'època i de com ho feien, com es parava la taula per a la celebració de la festa del Shabat.

Es tracta d'un taller dirigit als alumnes de quart d'ESO en el que després de l'explicació de com es cuinava i com paraven la taula a l'hora de portar a terme la celebració de la festa del Shabat, ells mateixos en la sala de tallers haurien de dividir-se en tres grups i cada un dels

²⁹ Annexa 9

³⁰ Annexa 10

³¹ Annexa 11

grups triar a un líder per tal de que fos qui hagués de parar la taula, però aquest ho hauria de fer amb els ulls tapats. És a dir, el líder de cada grup tindria els ulls tapats amb un mocador i serien els propis companys els que l'haurien de dirigir per tal de que pares la taula adequadament per a la celebració de la festa del Shabat. Primer ho realitzaria un grup i es calcularia en quant de temps ho fa, després el segon i per últim el tercer i cada un en una taula diferent. D'aquesta manera hi hauria una gran competitivitat, ja que només hi hauria un grup guanyador, el que menys temps tardi en preparar la taula per a la festa.

Pensem que aquest taller és una bona manera per a tractar tots els sentits que tenim, ja que al tapar els ulls dels líders el que provoquem es que hagin d'aguditzar més la seva oïda o el seu tacte, ja que hauran de tocar els objectes per saber què estan agafant i per tant saber on l'han de posar de la taula, a més també tractaran l'olfacte. És un gran exercici de confiança, ja que al tenir els ulls tapats amb el mocador has de confiar amb la resta dels teus companys, per tal de no xocar amb res i poder arribar a parar la taula correctament amb les dues espelmes, el vi i els dos pans de llevat anomenats "Challa o Jalot".

A l'acabar aquest exercici i un cop ja sabem quin es el grup guanyador, els hi

Imatge 5: El Jalot jueu. Font: Internet.

repartirem la recepta del pa de llevat per tal de que el realitzin a casa i puguin entrar en un concurs a l'instagram per arribar a aconseguir una visita guiada amb tota la família per tot el call jueu de Girona.

És a dir que un cop tinguin fet el pa a casa seva li hauran de fer una foto i pujar-la a l'instagram amb el hastag #jotambésercuinarjalot d'aquesta manera nosaltres des del museu podrem veure totes les fotografies pujades i triar aquella que més ens agradi.

Per últim tenim la **Maleta Didàctica**, en la que tal i com hem comentat anteriorment hi ha tot allò imprescindible per a poder explicar tot el que hi ha en el museu, però sense que s'hagin de desplaçar fins a la mateixa institució. Està pensat per a tot tipus d'edat, ja que es pot modificar el que hi ha en el seu interior segons el que convingui en cada un dels casos.

Es tracta doncs d'una maleta a partir de la qual, qualsevol monitor del museu o professor del centre pugui explicar allò que hi ha en el museu d'història dels jueus. Està pensat bàsicament per aquelles escoles que no tenen la possibilitat de desplaçar-se fins els museus, per tant per escoles amb pocs recursos, però que tenen el mateix dret que qualsevol escola amb molts més recursos.

Depenen de cada una de les edats, la maleta portaria una cosa o una altre, però bàsicament seria una explicació del que hi ha en el museu, la qual explicaria el mateix monitor del museu o el professor, segons com convingués i tot seguit es proposaria algun dels jocs o tallers abans explicats, per tal de que la visita fos més amena per a tots.

D'aquesta última tal i com es podrà veure en els annexes no hem creat cap fitxa didàctica ni tampoc activitats posteriors, ja que creiem que són activitats molt complertes i si es necessites complementar sempre es poden agafar activitats posteriors que corresponguin al taller o joc que han realitzat amb la mateixa maleta didàctica. És a dir si han fet el taller Séfer Torà, doncs agafarien la seva activitat posterior i seria la que realitzarien per tal de complementar la seva explicació a la mateixa escola.

6.0. CONCLUSIONS

En fer la conclusió d'aquest treball hem de tenir un element clau molt en compte, es tracta de l'objectiu, el qual tal i com hem vist es tracta de realitzar una proposta didàctica adient als grups d'edat de segon, tercer i quart d'ESO, en el que no només s'ensenyi la història dels jueus, sinó que aprenguin quelcom diferent, la seva cultura i religió.

Al llarg del treball hem pogut observar que hi ha una gran varietat d'activitats i que no les podem fer totes sinó que tal i com hem fet, només podem proposar aquelles que pensem que poden ajudar a aconseguir el nostre objectiu, l'aprenentatge de la història, la cultura i la religió d'una manera dinàmica. No podem pretendre ensenyar el museu com si es tractes de persones adultes, perquè s'acabarien avorrint i es per això que cal fer aquesta proposta, per tal d'atraure als joves a aquestes institucions i així augmentar el seu número de visitants.

Estem parlant d'un grup d'edat molt difícil, ja que, ja no són nens petits, sinó que tenen una edat i volen ser tractats com a tal. Es per això que tal i com s'ha pogut veure, nosaltres proposem activitats en las que ells mateixos hagin de pensar, en las que siguin ells els que donin la seva opinió sobre un tema concret i d'aquesta manera fer-los sentir importants i escoltats. Es tracta doncs d'una proposta pensada exclusivament per aquesta edat, en la que ells podran parlar sobre un tema en concret, sense ser jutjats i que alhora aprendran conceptes que no coneixien.

A més es tracta de fer una proposta en la que els joves no siguin un públic passiu, sinó que el que volem aconseguir amb aquest treball, es que ells mateixos formin part de l'activitat i es per això que volem realitzar jocs de rol, en el que han d'interpretar un personatge i per tant ser ells qui expliquin la història i no els monitors, o fins i tot tallers en els que sí tenen una petita explicació però seran ells qui realitzin el taller. Per altre banda també tenim les activitats basades amb les TIC, molt importants avui en dia, ja que s'estan utilitzant molt en els museus, perquè atrau molt al públic en general, però sobretot a les persones joves, les quals han crescut amb aquesta nova tecnologia, que ens pot fer veure coses que sense elles seria impossible, com en el cas de la realitat augmentada.

Un dels temes que cal recalcar en el treball és la maleta didàctica, pensem que és una activitat imprescindible per a qualsevol museu, ja que s'ha de donar la oportunitat a totes les escoles o instituts de visitar la institució, perquè no totes tenen recursos per poder veure el museu.

Cal tenir en compte però, que ens hagués agradat aprofundir més en aquest treball i haver fet més grups d'edat, però per problemes de temps no hem sigut capaços, però sí que podria ser un bon projecte per més endavant, ja que, aquesta proposta no només pot ser per

alumnes de segon, tercer i quart d'ESO. D'altre banda també pensem que seria molt important incloure activitats familiars, ja que poden arribar a ser un públic molt fidel. Si s'arriba als nens i nenes, aquests els hi explicaran als seus pares i voldran tornar a venir amb ells, però primer s'haurien de proposar activitats per a més petits.

En definitiva, el que s'hauria d'intentar amb aquesta proposta, és que els joves de segon, tercer i quart d'ESO, aprenguin d'una manera diferent, d'una manera didàctica i això només es pot aconseguir fent un gran programa pedagògic i és el que hem intentat fer nosaltres amb la nostra proposta, no només programant activitats didàctiques a dintre i fora del museu, sinó també adjuntant activitats posterior per tal de que els alumnes aprofundeixen més en el temari que s'ha explicat en el museu. Cal ensenyar als joves que anar al museu no cal que sigui avorrit, sinó que pot ser quelcom positiu i divertit.

7.0. BIBLIOGRAFIA

- Alberch, R., Aragó, N. (1951). *Els jueus a les terres gironines*. Girona : Quadern de la revista de Girona.
- Alberch, R. (2003). *Guia del Call jueu de Girona*. Zaragoza: Libros certeza.
- Albet, A., Bosch, D., Garcia, C., Gonzalez, N., Garcia, M., Gatell, C., Riesco, S. (2015). *Geografia i Història* (1ª ed.). Espanya: Vicens Vives.
- Alderoqui, S. (2011). *La educación en los museos: De los objetos a los visitantes*. Buenos Aires: Paidós voces de la educación.
- Asensio, M. (2002). *Nuevos escenarios en educación: aprendizaje informal sobre el patrimonio*. Buenos Aires: Aique.
- Boehmer, M. (1981). *Museo y escuela: la práctica pedagógica en los museos de Alemania Occidental*. Documents (Universitat de Barcelona. Institut de ciències de l'educació). Barcelona: Edicions universitat de Barcelona.
- Bolaños, M. (2008). *Historia de los museos en España* (2ª edició, revisada i ampliada). Gijón: Trea.
- Coma, L., i Santacana, J. (2010). *Ciudad educadora y patrimonio: Cookbook of heritage* (1ª ed.). Asturias: Trea.
- Cuenca, J.M., Martin, M. (2014). *Manual para el desarrollo de proyectos educativos de Museos*. Gijon: Trea.
- Garcia, M., Gatell, C. (2013). *Ciencias Sociales, història* (1a ed.). Espanya: Vicens Vives.
- Garcia, M., Gatell, C., Albet, A., Benejam, P. (2013). *Ciencias sociales, geografia i història* (1a ed.). Espanya: Vicens Vives.
- Hooper-Greenhill, E. (1998). *Los museos y sus visitantes*. Gijón: Trea.
- Montaner, J.J. (2003). *Museos para el siglo XXI* (1ª edició). Barcelona: Gustavo Gili.
- Montenegro Valenzuela, J. (2005). *La utilización didáctica del museo hacia una educación integral*. Zaragoza: Egido.
- Pastor, M^o Inmaculada. (1992). *El museo y la educación en la comunidad*. Barcelona: Ceac.
- Pastor, M^o Inmaculada. (2011). *Pedagogía museística: Nuevas perspectivas y tendencias actuales*. Barcelona: Ariel.
- Puiggròs, E. (2004). *Los museos para el público, un público para los museos*. Girona: Xarxa d'Escoles de Turisme: Servei de Publicacions de la Universitat de Girona.
- Santacana, J., i López, V. (2014). *Educación, tecnología digital y patrimonio cultural: Para una educación inclusiva* (1ª ed.). Asturias: Trea.

- Santacana, J., i Llonch, N. (2012). Manual de didáctica del objeto en el museo (1ª ed.). Asturias: Trea.
- Santacana, J., i Serrat, N. (2005). Museografía didáctica (1ª ed.). Barcelona: Ariel.
- Serrat Antolí, Núria. (2008). Accions didàctiques en el marc dels museus: una investigació entre el Museu i l'escola." *Raco* (34), 167-182. Recuperat de <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/126505/177609>
- Trepat, J., Masegosa, J. J. (1991). *Cómo visitar un museo*. Barcelona: Ceac.

7.1. WEBGRAFIA

- British Museum. (2016). British Museum. Recuperat de <http://www.britishmuseum.org/learning.aspx>
- González i Verdager, Teresa. (2008). El museu, espai de trobada entre l'educació i la cultura. *Raco*, (35), 119-126. Recuperat de <http://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/viewArticle/126521/0>
- Museu Thyssen – Bornemisza. (2013). *EducaThyssen*. Recuperat de <http://www.educathyssen.org/>
- Museu Jueu de Berlin. (2016). Museu Jueu de Berlin. Recuperat de <http://www.jmberlin.de/>
- Patronat Call de Girona. (2016). Patronat Call de Girona. Recuperat de <http://www.girona.cat/call/cat/index.php>

8.0. ANNEXOS

Annexa 1:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Visita Convencional

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: Sí

Durada: 1:15h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels Jueus

Objectius de l'activitat: Apropar als alumnes al món dels jueus a través d'un recorregut convencional pel mateix museu, de la mà del seu propi professor o del monitor o monitora que se'n faria càrrec.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en els tres pisos del museu, primer es va al primer pis, es fa un recorregut per aquest amb una petita explicació del professor o monitor acompanyant, després van al segon pis on tornaran a fer un recorregut per tota la segona planta i finalment aniran al tercer pis on els hi ensenyaran la biblioteca i sala de conferències.

Annexa 2:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: El món jueu a través dels ulls d'una dona

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: Sí

Durada: 1:15h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels Jueus.

Objectius de l'activitat: Apropiar als alumnes la visió del món d'una dona jueva i d'aquesta manera que puguin veure les diferències que hi havia entre un home i una dona en aquella època i religió.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en el mateix Museu d'Història dels jueus, es tracta de que una dona jueva es disfressi com a tal i faci el recorregut pel museu, però des del punt de vista d'una dona. D'aquesta manera els alumnes també podran saber quin era el càrrec que tenien les dones en aquella època i què és el que podien fer sense l'autoritat del seu marit.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop realitzada la visita teatralitzada per a tot el museu, respon:

1. Les dones poden estudiar la Torà?
2. Quines són les activitats que ha de fer una dona jueva?
3. Discuteix sobre quin és el paper de la dona jueva i el paper de les dones de la teva societat? En què s'assemblen? En què es diferencien?

Annexa 3:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Com era el Call Jueu?

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: Sí

Durada: 1:30h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus

Objectius de l'activitat: Apropiar als alumnes no només el que era el museu d'història dels jueus, sinó que tinguin una visió del que era el call en el seu moment i en el que s'ha convertit en l'actualitat.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en el mateix call jueu, es tracta de que un jove disfressat de jueu faci un recorregut per tot el call i en set punts d'aquest recorregut que farà el monitor, els propis alumnes hauran de treure el seu telèfon mòbil cada cop que vegin un número en una façana d'un edifici i d'aquesta manera a través de la realitat augmentada podran veure com era aquell edifici en l'època d'esplendor del call jueu i com és en l'actualitat.

Materials Utilitzats:

Telèfon mòbil i lector de realitat augmentada.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop realitzada la visita teatralitzada, respon les següents preguntes:

1. Quines diferències has trobat entre les fotografies del màxim esplendor del call i les actuals dels següents llocs:

- Centre bonastruc ça porta

- Carrer de la força

- Escales de la pera

- Carrer de Sant Llorenç i Casa de Lleó Avinay

- Carrer de Cúndaro

- Plaça de la Catedral

2. Qui vivia a la casa de Lleó Avinay?

3. En l'època d'esplendor què es feia a la plaça de la catedral?

Annexa 4:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Cristianisme versos judaisme

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: No

Durada: 1h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus.

Objectius de l'activitat: Aconseguir que els alumnes de Segon i Tercer d'ESO que s'estan iniciant en el món jueu, puguin veure les diferències que existeixen entre aquestes dues religions, que tenen coses comunes però també moltes diferències. A més d'aconseguir que s'iniciïn en l'oratòria i que no tinguin por alhora de parlar en públic, un fet molt important en aquestes edats.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa dins l'espai museístic, es tracta de que ells mateixos creïn un debat sobre aquest tema i que parlin obertament sobre les diferents religions, costums i cultures. El principal objectiu tal i com ja hem especificat és que donin la seva opinió sobre aquest tema, sense tenir por i d'aquesta manera poder-los acostumar aquest tipus de discussions.

ACTIVITAT POSTERIOR

Després del joc cristianisme versos judaisme, respon:

1. Subratlla la resposta correcta, quina d'aquestes dues religions és monoteista:
 - El cristianisme
 - El judaisme
 - Cristianisme i judaisme

2. Quina de les dues religions esmentades no pot ingerir carn de porc? Raona la teva resposta

3. Dibuixa el símbol dels jueus

4. Segons la religió cristiana, el judaisme quin testament segueix:
 - Antic testament
 - Nou testament

Annexa 5:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Sota el poder de la inquisició

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: No

Durada: 1:30h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels Jueus.

Objectius de l'activitat: Apropar als alumnes de Segon i Tercer d'ESO que han estudiat els reis catòlics, al món de la inquisició i a tot el que va suposar això pels jueus d'arreu del món.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en el propi espai de la institució i consisteix en dividir la classe en tres grups i cada un d'aquests tindran a persones que seran jutjades i unes altres que seran els jutges. D'aquesta manera seran els propis alumnes els que hauran d'aprendre a donar arguments per a jutjar a uns altres o per a defensar-se d'allò que diuen d'ells i d'aquesta manera no ser condemnats.

ACTIVITAT POSTERIOR

Després de realitzar el joc de rol, respon:

1. Qui va crear la inquisició?
2. Para a que servia aquesta?
3. Qui podia denunciar davant de la inquisició?
4. Era possible salvar-se del càstig un cop estaves davant del tribunal?

Annexa 6:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Seria possible sobreviure en un camp de concentració?

Nivell educatiu:

Segon ESO: No

Tercer ESO: No

Quart ESO: Sí

Durada: 2h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus

Objectius de l'activitat: Apropar als alumnes a les experiències viscudes pels deportats als camps de concentració amb els diferents vídeos que s'exposen en un documental en la mateixa institució. D'aquesta manera els alumnes poden sentir què és viure en un camp de concentració i donar la seva opinió sobre el tema.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en el mateix espai de la institució, concretament en el primer pis on es projecte el documental. Es tracta de que els alumnes de quart d'ESO puguin donar la seva opinió de si seria possible avui en dia poder sobreviure en un camp de concentració, ja que ara estem acostumats a una gran tecnologia i potser no seria possible sobreviure només amb una mica de sopa. Es per això que volem que siguin els propis nois i noies els que donin la seva opinió sobre si es possible o no sobreviure, ja que en l'època de l'holocaust va ser molt difícil però alguns se'n van sortir.

Materials Utilitzats:

Documental sobre les experiències viscudes en els camps de concentració.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop escoltades les diferents experiències viscudes en el camp de concentració, respon:

1. Entre tota la classe arribeu a una conclusió sobre si seria possible sobreviure en un camp de concentració avui en dia:
 - En una cartolina vermella escriviu, perquè seria possible sobreviure
 - En una cartolina blava, perquè no seria possible
2. De quina manera us ha impactat escoltar les diferents experiències viscudes a dintre del camp de concentració, ha sigut agradable?
3. Quines coses faríeu per tal de poder sobreviure en el camp?
4. Després de la lectura de Primo Levi "Si això és un home" quines similituds hi trobeu entre aquesta novel·la i les experiències escoltades en el documental? Enumera-les.

Annexa 7:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Avui en dia pot ser possible l'antisemitisme

Nivell educatiu:

Segon ESO: No

Tercer ESO: No

Quart ESO: Sí

Durada: 1h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus

Objectius de l'activitat: Volem que els alumnes de quart d'ESO siguin capaços d'argumentar si avui en dia seria possible l'antisemitisme, volem que aportin idees de perquè sí o perquè no seria possible. Un dels objectius principals és el de saber argumentar les seves pròpies idees.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en el mateix espai de la institució museística i el seu desenvolupament és molt senzill, ja que consisteix en donar arguments sobre si seria o no possible avui en dia l'antisemitisme.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop realitzada la discussió entre els alumnes es proposa la següent activitat:

1. Tornar a plantejar la pregunta: Avui en dia pot ser possible l'Antisemitisme? I amb l'ajuda del professor fer un resum de tot el que els alumnes plantegen.

2. Veure la pel·lícula de "La Ola" dirigida per Dennis Gansel, en l'aula juntament amb el professor.

3. Tornar a debatre sobre la mateixa pregunta:
 - Què es deia abans de veure la pel·lícula
 - Què s'està dient després de veure-la

Annexa 8:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Compres, vens o prestes?

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: Sí

Durada: 1h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus.

Objectius de l'activitat: Es tracta d'una activitat en la que cada un dels alumnes assumeix un rol i ha d'actuar tal i com diu el seu personatge. En aquest cas alguns seran els compradors, uns altres els venedors i per últim hi haurà els prestadors. L'objectiu de l'activitat és aconseguir comprar, vendre i prestar, però per això caldrà que cada un dels joves faci bé el seu paper.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en l'espai museístic del museu d'Història dels jueus i el que primer s'haurà de fer és dividir als alumnes en tres grups, per tal de que uns siguin els que compren, els altres els que venen i per últim els prestadors. Si un jueu vol comprar una joia però quan arriba a la botiga és molt cara, haurà d'anar a la taula dels prestadors per tal de que aquests els hi deixi diners i d'aquesta manera poder comprar la joia.

Materials Utilitzats:

Objectes per vendre, diners per comprar i per a prestar.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop realitzat el joc de rol, respon a les següents preguntes:

1. Quin era el paper dels jueus que prestaven?
2. Per què eren tan odiats els jueus entre els cristians?
3. Avui en dia els negocis serien iguals si els jueus no s'haguessin avançat al seu temps?
4. Quin tipus d'objectes venien?

Annexa 9:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Taller: Séfer Torà

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: No

Durada: 2h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus

Objectius de l'activitat: Apropar als alumnes al que era el rotlle de la llei, l'objectiu és que coneguin aquest rotlle, ja que primer es farà una explicació del que hi havia en aquest rotlle, és a dir la llei i tot seguit ells mateixos faran un rotlle però amb la seva pròpia llei, per a les festes.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en l'espai museístic del museu, es farà una explicació de quan es feia servir aquest rotlle, en les festes religioses i en el sabbat i tot seguit ells realitzaran un taller en el que hauran de fer un rotlle però creant les seves pròpies lleis per quan vinguin amics a casa o per una festa o qualsevol altre cosa.

Materials Utilitzats:

Dues fustes per a cada alumne, ja que ho necessitem per a fer el rotlle, paper de paper on escriuran les lleis i per últim una ploma per poder-les escriure.

ACTIVITAT POSTERIOR

Després de realitzar el taller, respon:

1. Què és el Séfer Torà? Què hi ha escrit?
2. En quin idioma està escrit?
3. En quines ocasions s'utilitzava?
4. Quina d'aquestes imatges es correspon amb el Séfer Torà?

Annexa 10:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Taller: Ketubah nupcial

Nivell educatiu:

Segon ESO: Sí

Tercer ESO: Sí

Quart ESO: No

Durada: 2h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus.

Objectius de l'activitat: Apropar als alumnes al document matrimonial que han de tenir tots els matrimonis a casa. D'aquesta manera descobreixen què és el matrimoni jueu i quins són els seus deures.

Descripció de l'activitat: L'activitat es desenvolupa en l'espai museístic del museu d'història dels jueus. El taller consisteix en fer una ketubah cada un dels alumnes, amb noms inventats o els que ells vulguin. D'aquesta manera coneixen el que és una ketubah i descobreixen com es porta a terme. A més aprendran què és ser una dona jueva i quins són els sacrificis que han de portar a terme.

Materials Utilitzats:

Paper de papir per a tots els alumnes i una ploma per a poder escriure la ketubah nupcial.

ACTIVITAT POSTERIOR

Un cop realitzat el taller, respon a les següents preguntes:

1. Per qui era signada la Ketubah?
2. Què ha de complir l'home en el matrimoni?
3. On havia d'estar aquest document?
4. Si la filla d'un jueu es volia casar, és necessari que el rabí vegi la ketubah dels pares de la núvia i del nuvi?

Annexa 11:

FITXA DIDÀCTICA

Títol de l'activitat: Celebració de la festa Shabam: què es necessita?

Nivell educatiu:

Segon ESO: No

Tercer ESO: No

Quart ESO: Sí

Durada: 2h

Lloc o equipament on es duu a terme: Museu d'Història dels jueus

Objectius de l'activitat: Apropiar als alumnes a les festes del shabbam, que sàpiguen què es celebra, com es fa i que han de fer en una festivitat d'aquestes característiques. A més de conèixer la festa, un altre dels objectius també és aconseguir inculcar la confiança en els altres, ja que un d'ells haurà de ser guiat pels altres alumnes.

Descripció de l'activitat: L'activitat es portarà a terme en la mateixa institució museística. S'hauran de dividir en tres grups i cada un d'ells haurà de triar un líder, que serà qui haurà de parar la taula per a la celebració del Shabbam amb els ulls tapats. Cada grup passarà un per un a parar la taula i es comptarà el temps que triga en fer-ho, l'equip que menys trigui serà el guanyador. A més des del museu se'ls hi facilitarà la recepta del jalot (pa de llevat) i tindran la possibilitat de participar en un concurs per a guanyar una visita guiada per a tota la família en el call jueu de Girona. Per tal de participar en el concurs, primer hauran de fer el pa a casa seva i tot seguit li hauran de fer una fotografia per tal de penjar-la en l'instagram amb el hastag #jotambésercuinarjalot d'aquesta manera nosaltres des del museu ho podrem veure i triar el guanyador del concurs.

Materials Utilitzats:

Espelmes per a cada grup, líquid en una copa que s'assembla al vi per a cada una de les taules i per últim el jalot per a cada grup.

ACTIVITAT POSTERIOR

Després de realitzar el taller, respon:

1. Quan es feia el Jalot? Què es celebra?
2. Què és el shabat?
3. Es poden utilitzar els mateixos utensilis de cuina pels làctics que per la carn?
4. Quins d'aquests aliments no poden menjar els jueus, senyala'ls:
 - Bistec amb crema de llet
 - Pollastre a la planxa
 - Pa amb formatge
 - Gambes saltejades
 - Orada a la sal
 - Vedella rostida
 - Macarrons a la carbonara amb formatge